

Tienvarsimainonnan käsikirja

**MITÄ
MISSÄ
MITEN**

2002

Tienvarsimainonnan käsikirja

ISBN 951-726-924-2

Raportin taitto ja piirustukset: Ari Pirttisalo

Raportin valokuvat:

Hämeen tiepiiri (22, 35)

Oulun tiepiiri (6, 9, 15, 18, 19, 31, 33, 34, 35, 40)

Lapin ympäristökeskus (16, 26)

Suomen Kuntaliitto (8, 20, 21, 23)

Tiivistelmä

Tämä raportti käsittelee tienvarsimainoksia, jotka on tarkoitettu nähtäväksi yleiseltä tieltä sekä asemakaava-alueella että sen ulkopuolella. Tienvarsimainoksella tarkoitetaan tien varteen sijoitettua mainosta, ilmoitusta, julistetta tai muuta sellaista laitetta tai rakennelmaa, jonka kuva- tai tekstimuotoinen informaatio on tarkoitettu pääasiallisesti tienkäyttäjän nähtäväksi (pois lukien viralliset liikennemerkkit). Tienvarsimainonnan nopeaan ja vaikeasti hallittavaan lisääntymiseen ovat olleet syynä mm. valvonnan puute, tietämättömyys toiminnan luvanvaraisuudesta, lainsäädännön hajanaisuus ja siinä tapahtuneet muutokset sekä vähäinen tiedottaminen.

Tienvarsimainonnan käsikirjaa ovat olleet valmistellessa tiiviissä yhteistyössä ympäristöministeriön, Suomen Kuntaliiton ja Tiehallinnon edustajat. Työn keskeisenä tavoitteena oli selvittää tienvarsimainonnan valvonnan tehtäväjako Tiehallinnon, alueellisten ympäristökeskusten ja kuntien kesken. Raportti onkin tarkoitettu ennen kaikkea tienvarsimainonnan valvonnasta ja lupahakemusten käsittelystä vastaaville ympäristökeskuksissa, Tiehallinnossa sekä soveltuvin osin kunnissa.

Tienvarsimainontaa käsitteleviä säädöksiä on tielaissa, tieliikennelaissa ja -asetuksessa, luonnonsuojelulaissa ja -asetuksessa sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa ja -asetuksessa. Tielaki sisältää tiealueen lisäksi säädöksiä tien vier-, suoja- ja näkemäalueella sallituista rakennelmista ja laitteista. Luonnonsuojelulaissa kielletään asemakaava-alueiden ulkopuolella rakennelmien, laitteiden, tekstien ja kuvien asettaminen ulos mainos- tai muussa kaupallisessa tarkoituksessa. Alueellinen ympäristökeskus voi kuitenkin myöntää kiellosta poikkeuksen, jos sitä on pidettävä tarpeellisena liikenteen tai matkailun kannalta tai muun sellaisen syyn takia. Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään toimenpideluvan tarpeellisuudesta ja ilmoitusmenettelyn käyttämisestä erilaisten rakennelmien ja laitteiden pystyttämishankkeissa.

Tienvarsimainonnan liikenneturvallisuutta heikentäviä vaikutuksia on osoitettavissa ja tutkimustulokset ovat toisiaan täydentäviä. Liikenneturvallisuutta vaarantava tekijä voi syntyä siitä, että tienvarsimainos aiheuttaa näkemäesteen, sekoittumisriskin tai kuljettajan tarkkaavaisuuden vähenemisen.

Taajamien ulkopuolella tienvarsimainoksia tarkastellaan ympäristön, liikenneturvallisuuden ja tien kunnossapidon kannalta. Liikenneturvallisuuden kannalta on eduksi, jos tien vier- ja suoja-alue pystytään rauhoittamaan liikenteenohjausviestintää varten. Taajamassa mainokset kuuluvat usein kaupunki- ja katukuvaan. Yksittäinen mainos ei ole taajamassa samalla tavalla hallitseva kuin maaseudulla. Tienvarsimainos ei saa muodoltaan tai väriltään olla sellainen, että se voidaan käsittää liikennemerkiksi tai muuksi liikenteenohjauslaitteeksi.

Esipuhe

Tienvarsimainonnan käsikirja on tarkoitettu ennen kaikkea tienvarsimainonnan valvonnasta ja lupahakemusten käsittelystä vastaaville ympäristökeskuksissa, Tiehallinnossa sekä soveltuvin osin kunnissa. Edellä mainittujen lisäksi raportti on hyödyllinen mm. tienvarsimainontaa käyttäville yrittäjille, mainostilan vuokraajille sekä poliisille.

Työn tavoitteena oli:

- Koota yhteen tienvarsimainontaa koskevat säädökset ja selkeyttää niiden tulkintaa sekä selvittää mahdolliset muutostarpeet niihin.
- Selventää tienvarsimainontaan liittyviä käsitteitä.
- Määritellä toimintalinjat tienvarsimainonnan lupakäytännön, sijoittamisen ja ulkoasun suhteen.
- Selvittää tienvarsimainonnan valvonnan tehtävänjako Tiehallinnon, alueellisten ympäristökeskusten ja kuntien kesken.
- Koota yhteen raporttiin Tiehallinnon, ympäristöministeriön ja Suomen Kuntaliiton toimintaan liittyvät yleisten teiden tienvarsimainonta-asiat.

Käsikirja on tehty yhteistyössä Tiehallinnon, ympäristöministeriön ja Suomen Kuntaliiton kesken. Käsikirjasta on pyydetty lausunnot keskeisiltä sidosryhmiltä. Ohjausryhmä on muokannut käsikirjaa lausuntoyhteenvedon pohjalta. Tiehallinnon johtoryhmä hyväksyi 19.8.2002 tienvarsimainonnan käsikirjaan sisältyneet toimintalinjat.

Konsulttina työssä on toiminut Insinööritoimisto A-Tie Oy, jossa työstä vastasi DI Heimo Rintamäki.

Käsikirjaa laatineeseen ohjausryhmään kuuluivat:

Per-Olof Linsen, Tiehallinto, keskushallinto
Aila Lohikivi, Tiehallinto, keskushallinto
Keijo Pulkkinen, Tiehallinto, keskushallinto
Hannu Karjalainen, ympäristöministeriö
Eija Salmi, ympäristöministeriö (kevät 2001)
Pekka Tuunanen, ympäristöministeriö
Markku Axelsson, Suomen Kuntaliitto
Alf Henriksson, Suomen Kuntaliitto

Helsingissä syyskuussa 2002

Sisällysluettelo

Esipuhe	7
Sisältö	8
1 MAINONTA OSANA TIELIIKENNETTÄ	10
1.1 Mainonta	10
1.2 Tieliikenteen turvallisuuden parantaminen	15
1.3 Maisema-alueiden ja maisemanhoidon kehittäminen	16
1.4 Taajamakuva kunnan imagon ja kilpailukyvyn kannalta	16
2 MÄÄRITELMIÄ	17
2.1 Tienvarsimainos	17
2.2 Tie-, vieri- ja suoja-alue	19
2.3 Liikenne- ja katualue	20
2.4 Näkemäalue	21
3 TIENVARSIMAINONTAA KOSKEVAT SÄÄDÖKSET	24
3.1 Säädökset ja niiden voimassa olo	24
3.2 Tielaki	26
3.3 Tieliikennelaki	28
3.4 Tieliikenneasetus	28
3.5 Luonnonsuojelulaki	29
3.5.1 Luonnonsuojelulain historiaa	29
3.5.2 Nykyinen luonnonsuojelulaki	30
3.6 Luonnonsuojeluasetus	32
3.7 Maankäyttö- ja rakennuslaki	32
3.8 Maankäyttö- ja rakennusasetus	33
3.9 Liikenne- ja viestintäministeriön päätöksiä ja ohjeita	34
3.10 Kuntien rakennusjärjestykset, rakentamistapaohjeet ja tienvarsimainonta	34
3.11 Esimerkkejä kuntien käytännöistä tienvarsimainonnassa	35
3.12 Asetus kansainvälisistä pääliikenneväylistä tehdyn eurooppalaisen sopimuksen (AGR) voimaansaattamisesta (151/92)	37
4 LIIKENNETURVALLISUUS	38
4.1 Tienvarsimainosten vaikutukset liikenneturvallisuuteen	38
4.2 Liikenneturvallisuutta vähentävä tienvarsimainos	39
4.3 Näkemäeste	39
4.4 Sekoittumisriski	39
4.5 Tarkkaavaisuuden väheneminen	39
5 MAINOSTEN SIOJITTAMISPERIAATTEET	41
5.1 Mainosten sijoittaminen asemakaava-alueella	41
5.1.1 Yleinen tie asemakaava-alueella	41
5.1.2 Mainosten sijoittaminen	42
5.1.3 Järjestelyt kun katu tai kaavatie muutetaan yleiseksi tieksi	42
5.2 Mainosten sijoittaminen asemakaava-alueen ulkopuolella	42

5.2.1 Tienvarsimainonta eriluokkaisten teiden varsilla	43
5.2.2 Tienvarsimainonta pysäköimis- ja levähdysalueilla	45
5.2.3 Mainoksen kiinnittäminen yleiseen tiehen kuuluvaan laitteeseen	45
5.2.4 Ilmoitus paikalla harjoitettavasta toiminnasta	46
<u>6 SUOSITUKSIA YKSITTÄISELLE MAINOKSELLE</u>	48
6.1 Sijoittaminen	48
6.2 Muotoilu ja sisältö	48
6.3 Materiaalit ja tehokeinot	49
6.4 Muut tekniset vaatimukset	49
<u>7 LUPAMENETTELY</u>	50
7.1 Asemakaava-alueella	50
7.2 Asemakaava-alueen ulkopuolella	51
<u>8 LUVATTOMASTI ASENNETTUIJEN MAINOSTEN POISTAMINEN</u>	52
<u>9 YLEISÖTAPAHTUMAT, TILAPÄINEN MYYNTI JA VAALIMAINONTA</u>	54
9.1 Yleisötapahtumien viitoitus	54
9.2 Tilapäinen myynti	55
9.3 Vaalimainonta	56
9.3.1 Ohjeet vaalimainonnasta yleisten teiden varsilla	56
9.3.2 Kuntien ohjeet vaalimainonnasta	58
<u>10 SIDOSRYHMIEN ODOTUKSET JA KEHITTÄMISTOIMENPITEET</u>	59
<u>11 KIRJALLISUUTTA</u>	61
<u>LIITTEET</u>	63

1 Mainonta osana tieliikennettä

1.1 Mainonta

Tämä raportti käsittelee tienvarsimainoksia, jotka on tarkoitettu nähtäväksi yleiseltä tieltä sekä asemakaava-alueella että sen ulkopuolella.

Mainonnan muodot

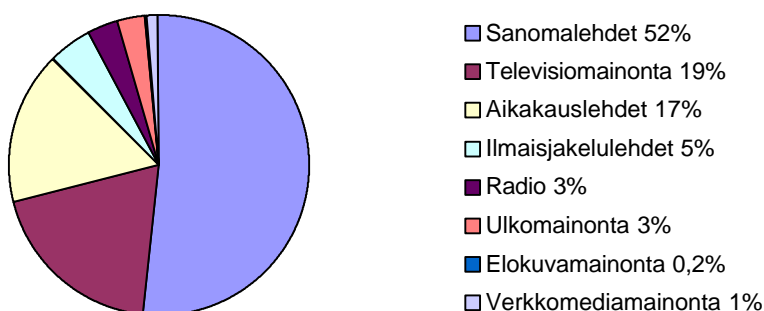
Mainossanomiam välittävät viestinnän eri välineet eli mediat. Myös media itse on osa mainosärsykettä. Yritysten panostukset mainontaan vuonna 2000 kasvoivat edellisten vuosien tapaan. Mediamainonta kasvoi vuonna 2000 rahamääräisesti 7,3 % edelliseen vuoteen verrattuna ja oli 1,1 mrd.euroa. Kansainvälisessä vertailussa Euroopan maiden joukossa Suomi oli kahdeksas mainonnan bruttokansantuoteosuudella mitattuna. Mediamainonnan osuus Suomen kansantuotteesta oli noin 1 %.

Sanomalehtimainonnan vahvuutena on sen ajankohtaisuus ja paikallisuus. Ilmaisjakelulehdet on myös hyvin merkittävä media; neljä kymmenestä mainostajasta käyttää sitä. Nopeimmin kasvava media on kuitenkin Internetissä tapahtuva verkkomainonta, joskin sen volyyymi on vielä vaatimaton muihin medioihin verrattuna. Internetin avulla mainossanoma voidaan kohdentaa tarkoin ja myös kontaktien yksityiskohtaiseen tilastointiin on hyvät mahdollisuudet. Internet on mediana uusi ja se vasta hakee muotoaan sekä rooliaan mainosvälineenä. Ennusteiden mukaan verkkomainonnan painopiste tulee siirtymään mainospainikkeista mainostajakohtaisiin erikoisratkaisuihin ja sponsorointiin.

Tienvarsimainos

Tienvarsimainoksella tarkoitetaan tien varteen sijoitettua mainosta, ilmoitusta, julistetta tai muuta sellaista laitetta tai rakennelmaa, jonka kuva- tai tekstimuotoinen informaatio on tarkoitettu pääasiallisesti tienkäyttäjän nähtäväksi (pois lukien viralliset liikennemerkit).

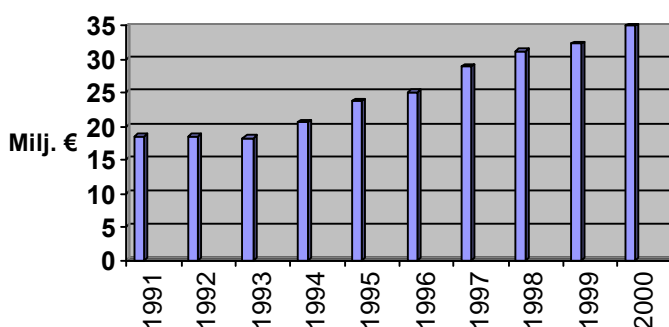
Mediamainonnan osuudet 2000

Kuva 1. Mediamainonnan osuudet vuonna 2000. Ns. pieni mainoskakku ilman suunnittelu- ja tuotantokustannuksia yhteensä 1,1 mrd. euroa.

Ulko- ja liikennemainonnan nettomyynti sisältää vuokrat, huollon sekä kiinnityksen ja oli yhteensä 35 milj. euroa vuonna 2000 (kuva 2). Kun valmistuskustannukset olivat 7,1 milj. euroa, ulkomainontaan käytettiin yhteensä 42 milj. euroa. Valtakunnallisen ulkomainonnan osuus tästä oli 85 % ja liikennemainonnan 15 %. Ulkomainonnan nettomyynti on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 1991. Ulkomainonnan osuus koko mainonnasta oli vuonna 2000 noin 3 %, kun se oli EU-maissa keskimäärin noin 5 %.

Ulkomainonnan nettomyynti 1991-2000

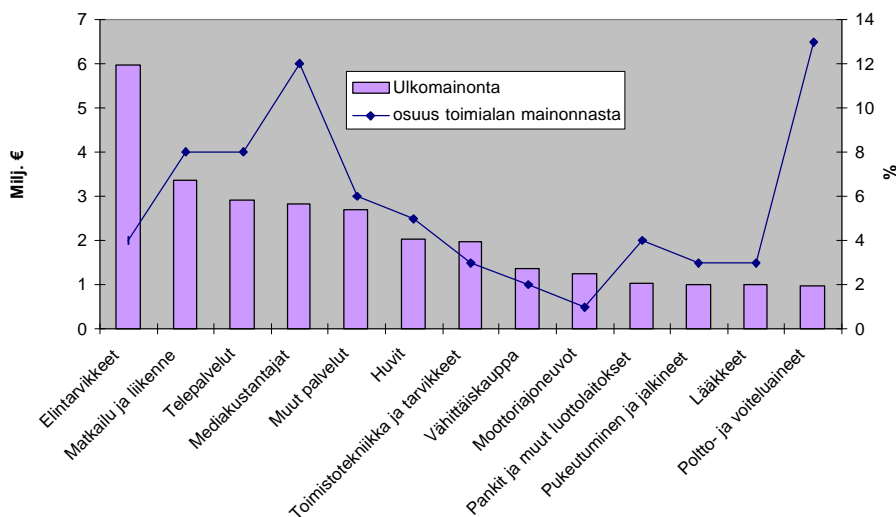

Kuva 2. Ulkomainonnan nettomyynti käyvin hinnoin vuosina 1991 – 2000.

Suomen suurimmat ulkomainosyhtiöt ovat JCDecaux Finland Oy ja Clear Channel Suomi Oy. JCDecaux painottuu toiminnassaan kaupunkien kiinteisiin ulkomainosvälineisiin. Clear Channel:in päätuotteita ovat valtatiejättitaulut, lento- ja rautatieasemamainonta sekä erikoismainospaikat. Ulkomainosyhtiöt osallistuvat myös mainosrahoitteisten pysäkkikatosten toteuttamiseen ja hoitoon yhdessä kuntien ja Tiehallinnon kanssa.

Ulkomainonnassa käytetään eniten rahaa elintarvikkeiden, matkailun ja liikenteen sekä telepalvelujen mainontaan (kuva 3). Sen sijaan ulkomainonnan osuus koko toimialana mainonnasta on suurin poltto- ja voiteluaineissa (13 %) sekä mediakustantajilla (12 %).

Ulkomainonnan suurimmat toimialat

Kuva 3. Ulkomainonnan jakautuminen toimialoittain ja sen osuus koko toimialan mainonnasta.

Tienvarsimainonnan nykytilanne

Tienvarsimainonta on paikoin päässyt riistäytymään käsistä. Tienvarsimainonnan nopeaan ja vaikeasti hallittavaan lisääntymiseen ovat olleet syynä mm. valvonnan puute, tietämättömyys toiminnan luvanvaraisuudesta, lainsäädännön hajanaisuus ja siinä tapahtuneet muutokset, vähäinen tiedottaminen sekä välinpitämätön suhtautuminen luvattomaan ulkomainontaan.

Tiehallinto teki vuonna 2001 laajan asiakastytyväisyystutkimuksen, jossa selvitettiin tienkäyttäjien, ammattikuljettajien ja asiantuntijoiden mielipiteitä viitoituksessa ja opastuksessa esiintyvistä ongelmista. Tutkimuksen mukaan tienkäyttäjät ja ammattiautoilijat eivät koe tienvarsimainontaa lainkaan ongelmallisena. Sen sijaan Tiehallinnon asiantuntijoiden mielestä väittämä "teiden varsilla on paljon mainoksia, jotka vievät huomion opastuksesta" on vakavin kaikista ongelmista. Myös kaupunkien asiantuntijoiden mielestä asia on ongelmallinen.

Kuva 4. Taitelijan näkemys tienvarsimainonnan kielteisistä vaikutuksista (Olavi Hurmerinta vuonna 1970).

Tienvarsimainontaa koskevia säädöksiä löytyy tielaista, tieliikennelaista, luonnonsuojelulaista ja maankäyttö- ja rakennuslaista sekä vastaavista asetuksista. Luonnonsuojelulain mukaan asemakaava-alueen ulkopuolella rakennelmien, laitteiden, tekstien ja kuvien asettaminen ulkosalle mainos- tai muussa kaupallisessa tarkoituksessa on periaatteessa kielletty, mutta paikallinen ympäristökeskus voi myöntää poikkeuslupia. Asemakaava-alueella lupaviranomaisena toimii kunta. Viranomaisena voi puuttua luvattomaan mainontaan ja ryhtyä toimenpiteisiin lainvastaisesti sijoitettujen mainostaulujen poistamiseksi.

Vuoden 2001 lopussa ympäristöministeriö selvitti kyselyllä alueellisilta ympäristökeskuksilta tienvarsimainonnan nykytilannetta ja toisaalta ulkomainoksia koskevan lainsäädännön ongelmakohtia. Kyselyn perusteella asemakaava-alueen ulkopuolella yleisten teiden varressa on arviolta 3000 – 3500 mainosta, joista luvattomia on noin $\frac{3}{4}$ -osaa. Poikkeuslupia mainoksia varten hakevat yleensä kunnat, yksityiset yrittäjät, ulkomainosyrittäjät ja yritysketjut. Ympäristökeskuksiin tulee vuosittain yhteensä noin 150-200 poikkeuslupahakemusta, joista keskimäärin joka kolmas hyväksytään. Alueellisina erityistarpeina ympäristökeskukset korostivat autioituvan maaseudun ja työttömyysalueiden yrittäjien tarpeita. Pienet yrittäjät eivät useinkaan pysty ostamaan kallista mainostilaa, vaikka mainos olisi yrityksen kannattavuuden ja autioituvan seudun kannalta tärkeä. Tienvarsimainonta ja sen avulla yritysten löydettävyyden on usein syrjäseuduilla toimivan yrityksen elinehto. Tienvarsimainontaan liittyvän lainsäädännön kehittämistä ja muistakin aiheeseen liittyvistä kehittämistarpeista korostuivat vastauksissa seuraavat:

- Viranomaisten toimivaltasuhteita tulisi selkeyttää ja valvojien määrää vähentää.
- Lainsäädännössä olevat tienvarsimainonta-asiat keskitettävä maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä tielakiin tai yksinomaan toiseen.
- Lupaedellytykset kirjattava selkeämmin.
- Luvattomien mainosten poistamismenettelyä yksinkertaistettava.
- Lupaprosessin tukemiseksi tai luvan tarpeen poistamiseksi laadittava tie- tai aluekohtaisia yleiskaavatasoisia ulkomainossuunnitelmia.

Ympäristökeskusten aloite ulkomainoksia koskevien ongelmien ratkaisemiseksi

Keski-Suomen ympäristökeskus jätti alueellisten ympäristökeskusten puolesta vuoden 2000 lopussa ympäristöministeriölle aloitteen ulkomainoksia koskevien ongelmien ratkaisemiseksi. Aloitteessa on kirjattu neljä keskeistä ongelmakohtaa, jotka ovat

- läheisyyskäsite,
- asema- ja rakennuskaava-alueiden ulkomainokset,
- vapaakuntien myöntämät ulkomainokset sekä
- mainostoimistojen vaihtuvat mainokset.

Uuden luonnonsuojelulain myötä ns. lähimainonta on sallittu rakennuksessa ja sen läheisyydessä. Aikaisemmin käsitteenä oli välitön läheisyys, mutta nykyinen sanamuoto sallii mainostamisen hieman aikaisempaa kauempana. Käsite saa toki ajan kuluessa merkityksensä, mutta tulkintaohjeesta olisi apua nykytilanteeseen.

Aloitteessa pidetään yhtenä ongelmista kuntien käytäntöjä niiden myöntäessä lupia asemakaava-alueiden ulkomainoksille. Kaava-alueille ulottuvilla pääteillä on usein mainostaulukeskittymiä. Kaava-alueiden tienvarsimaisema ei kuitenkaan varsinkaan maaseudulla usein käytännössä poikkea haja-asutusalueiden maisemasta muutoin kuin mainostaulujen osalta. Viranomaistoiminta vaikuttaa varsin kirjavalta, kun ympäristökeskus poistattaa mainoksia tien varresta samaan aikaan kun lähistöllä vastaavalle paikalle asetetaan uusia mainostauluja toisen viranomaisen luvalla.

Vapaakuntakokeilun jäljiltä joidenkin kuntien alueilla on nyt runsaasti mainostauluja, joilla on toistaiseksi voimassa oleva lupa, jota ei luonnonsuojelulain mukaan olisi pitänyt myöntää. Tämäkään ei lisää esimerkiksi naapurikuntien yrittäjien luottamusta viranomaistoimintaan, kun heidän mainostauluihinsa puututaan.

Yhtenä ongelmana aloitteessa pidetään myös mainostoimistojen vanhoja mainoskehikkoja, joissa on vaihtuvia mainoksia. Osa kehikoista on mainostoimiston aikanaan taajaan rakennetulle alueelle tuolloin voimassa olleen lain mukaisesti ilman lupaa pystyttämiä mainostauluja, joihin mainostoimisto yhä vuokraa mainostilaa. 1.5.1991 voimaan tullessa luonnonsuojelulain muutoksessa asia oli ratkaistu siten, että "lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti sijoitetut ulkomainokset voidaan edelleen pitää paikallaan". Mainostoimistot tulkitsevat kyseistä tekstiä niin, että mainostelineisiin voi edelleen vapaasti asettaa uusia mainoksia. Mainoskehikot ovat keskittyneet muutamalle valtakunnalliselle mainostoimistolle, joiden käyttäjäkunnaksi valikoituu lähinnä valtakunnallisen tai kansainvälisen tason yrityksiä. Tavallisen yrittäjän on aina haettava lupa uudelle mainokselle. Paikalliset yrittäjät ja suuret mainostoimistot eivät ole samassa asemassa uusien mainosten suhteen. Kysymys koskee sitä, voiko näihin vanhoihin kehikkoihin vaihtaa jatkuvasti uusia mainoksia nykyisen luonnonsuojelulain ulkomainoskiellon estämättä vai tarvitseeko uusi mainos tien varressa aina uuden luvan.

Kuva 5. Ympäristökeskusten aloitteessa yhtenä ongelmana pidetään myös mainostoimistojen vanhoja mainoskehikkoja, joissa on vaihtuvia mainoksia.

Uudistusehdotuksena aloitteessa mainitaan, että

- asemakaava-alueiden mainoksia pitäisi saada koskemaan samat säädökset kuin niiden ulkopuolella,
- ympäristökeskuksille pitäisi saada mahdollisuus puuttua vapaakuntien toistaiseksi voimassa oleviin lupiin,
- vaihtuvien mainosten osalta nykyiset saisivat jäädä, mutta uusia mainoksia varten mainostoimistot joutuisivat hakemaan lupaa samalla tavalla ja samoin perustein kuin muutkin ja
- olisi kenties myös harkittava, mikä olisi paras viranomainen huolehtimaan ulkomainosasioista.

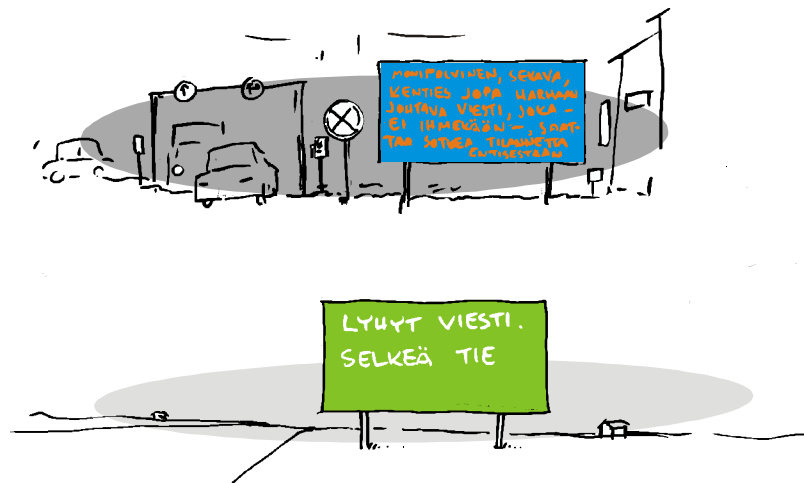
Kuva 6. Taimistopuutarhan “rönstyilemään” päässyt mainosasetelma.

1.2 Tieliikenteen turvallisuuden parantaminen

Hallituksen periaatepäätökseen tieliikenteen turvallisuuden parantamisesta 18.1.2001 sisältyy Suomen uusi liikenneturvallisuusvisio. Vision mukaan liikennejärjestelmä on suunniteltava niin, ettei kenenkään tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti tieliikenteessä, jos noudattaa liikennesääntöjä.

Vuonna 2000 tieliikenteessä menehtyi 396 ihmistä ja vuonna 2001 Tilastokeskuksen mukaan ainakin 425 ihmistä. Tavoitteena on, että liikennekuolemia saa sattua korkeintaan 250 vuonna 2010.

Runsas tienvarsimainonta voi tehdä tieympäristön sekavaksi ja jopa liikenneturvallisuutta vaarantavaksi. Liikenneturvallisuussyistä ja myös maisemallisista näkökohdista johtuen on tarkoituksenmukaista pyrkiä rajoittamaan tienvarsimainontaa ja ohjaamaan välttämätön mainonta sille sopiviin paikkoihin.

Kuva 7. Tienvarsimainonta voi tehdä tieympäristön sekavaksi

MAINOKSEN VIEMÖ AIKA
LIIKENNEYMPÄRISTÖN VAATIMA AIKA

1.3 Maisema-alueiden ja maisemanhoidon kehittäminen

Hallituksen periaatepäätös maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä 5.1.1995 velvoittaa edistämään maisemanhoidon tavoitteita tiedottamalla, kouluttamalla ja neuvonnalla. Maisema-alueen tilaan vaikuttavat monien viranomaisten ja organisaatioiden toimet. Ympäristö- ja tieviranomaiset keskushallinnosta kuntatasolle, työ- ja maaseutuviranomaiset, museovirasto, matkailun, luonnonsuojelun, kulttuuriperinteen sekä maa- ja metsätalouden järjestöt voivat kaikki vaikuttaa siihen, millaisena maisemat säilyvät.

1.4 Taajamakuva kunnan imagon ja kilpailukyvyn kannalta

Kunnan julkisuuteen itsestään antamaa kuvaa voidaan kutsua imagoksi. Kunnat haluavat antaa itsestään myönteisen kuvan yhtä hyvin satunnaisen tulijan kuin kunnassa vakituisesti asuvankin silmissä. Hyvin hoidettu rakennettu miljöö ja kaunis ympäristö tulevat olemaan kuntien ja seutujen menestystekijöitä.

Miksi jotkut paikkakunnat tuntuvat miellyttäviltä jo ensi käynnillä ja toiset kylmiltä ja eleettömiltä jopa lämpiminä kesäpäivinä? Vastaus löytyy osaksi estetiikasta ja ihmisten tarpeesta kauneuteen, joka voi ilmetä rakennusten julkisivuissa ja tienvarsien luonnon- tai kulttuurimaiseman kauneudessa. Kylän tulisi tuntua kylältä ja pikkukaupungin pikkukaupungilta.

Ympäristön mittakaavan tulisi heijastaa paikalle ominaisia piirteitä eikä pienelle paikkakunnalle ole eduksi suuret mittasuhteet tai suuret mainostaulut. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa tai vanhoissa rakennuksissa, niiden läheisyydessä tai erityisen kauniissa luonnonympäristöissä kaupallisten mainosten sijoittaminen vaatii erityistä harkintaa. Jokaisessa kunnassa on kohtia, joissa mainosten sijoittamista ei tulisi lainkaan sallia. Museoviraston julkaisu ”Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset ympäristöt” on yksi keskeinen tietolähde merkittävien ympäristökohteiden osalta.

Kuva 8. Mainoslaite räystääslinjan yläpuolella rikkoo arvokkaan kaupunkikuvan silhuetin.

Määritelmiä

2.1 Tienvarsimainos

Tienvarsimainos

”Tienvarsimainoksella tarkoitetaan tien varteen sijoitettua mainosta, ilmoitusta, julistetta tai muuta sellaista laitetta tai rakennelmaa, jonka kuva- tai tekstimuotoinen informaatio on tarkoitettu pääasiallisesti tienkäyttäjän nähtäväksi (pois lukien viralliset liikennemerkkit).”

Tienvarrella tarkoitetaan tässä yhteydessä tien läheisyydessä sen sivussa tai yläpuolella olevaa tilaa, josta mainokset ovat tienkäyttäjän luettavissa.

Tienvarsimainoksia voidaan toteuttaa rakenteeltaan ja sisällöltään hyvin erilaisina laitteina tai rakennelmina. Esimerkiksi ruotsalaiset ovat löytäneet tienvarsimainokselle lähes 20 erilaista ilmenemismuotoa¹. Meillä tienvarsimainosten piiriin voidaan laskea mm.

- mainostaulut,
- mainospylväät,
- mainostornit,
- banderollit,
- vaalimainokset,
- tervetuloivotukset,
- yrityskyltit,
- yhteiskunnalliset tiedotteet,
- tapahtumaopasteet ja
- vaihtuvat valomainokset (taajamissa).

Toisaalta tienvarsimainosten sisällön perusteella voidaan erottaa seuraavat ”ryhmät”:

- kaupalliset mainokset
 - paikalliset kuntaan tai sen tuotteisiin liittyvät
 - valtakunnalliset ”kampanjamainokset”
 - tapahtumat
- yhteiskunnalliset tiedotteet
 - järjestöjen tiedotteet (esim. SPR ja Liikenneturva)
 - alueelliset kiellot tai varoitukset
 - tietyömaat.

¹Ruotsalaiset ovat luokitelleet tienvarsimainokset seuraavasti:

- mainospylväät
- mainos- ja suurtaulut
- banderollit, viirit, liput
- vaihtuvat valomainokset
- kuumailmapallot, ilmalaivat
- yrityskyltit
- tienviitat (rakennustyömaat ja muu väliaikainen toiminta, jota on vaikea muutoin löytää)
- yhteiskunnallinen tiedotus (alueelliset kiellot tai varoitukset varovaisuuteen, yleisempää tietoa eläimistä, kasveista ja ympäristöstä)
- tiedotteet tienkäyttäjille (tiedot tietyömaasta, kehoitus noudattaa nopeusrajoitusta jne.)
- tervetuloivotukset (kuntarajoilla, taajaman ”sisääntuloportilla”)
- tapahtumaopasteet
- vaalimainokset

Teiden varsilla on yleistynyt monenlainen ympäristötaide. Sitä on sijoitettu tien lähialueen lisäksi mm. kiertoliittymien keskelle, nelikaistaisen tien keskisaarekkeelle ja siltarakenteisiin. Liikenneturvallisuuden kannalta tienkäyttäjän katseltavaksi tarkoitetut ympäristötaideteokset voitaisiin periaatteessa rinnastaa tienvarsimainoksiin, koska niiden tavoitteena on usein mainoksen tapaan herättää huomiota. Tiehallinto on kuitenkin mukana taideteosten sijoituspaikan ja sisällön suunnittelussa sekä teosten rahoituksessa, jolloin liikenneturvallisuus- ja tienpidollisten näkökohtien huomioon ottaminen on helpompaa kuin tienvarsimainosten osalta, joissa Tiehallinto on yleensä korkeintaan lausunnonantajana.

Kuva 9. Tiellä liikkujan huomion kiinnittävä ympäristötaideteos (Hiljainen kansa, valtatie 5).

2.2 Tie-, vieri- ja suoja-alue

Tiealue (Tielaki 3 §)

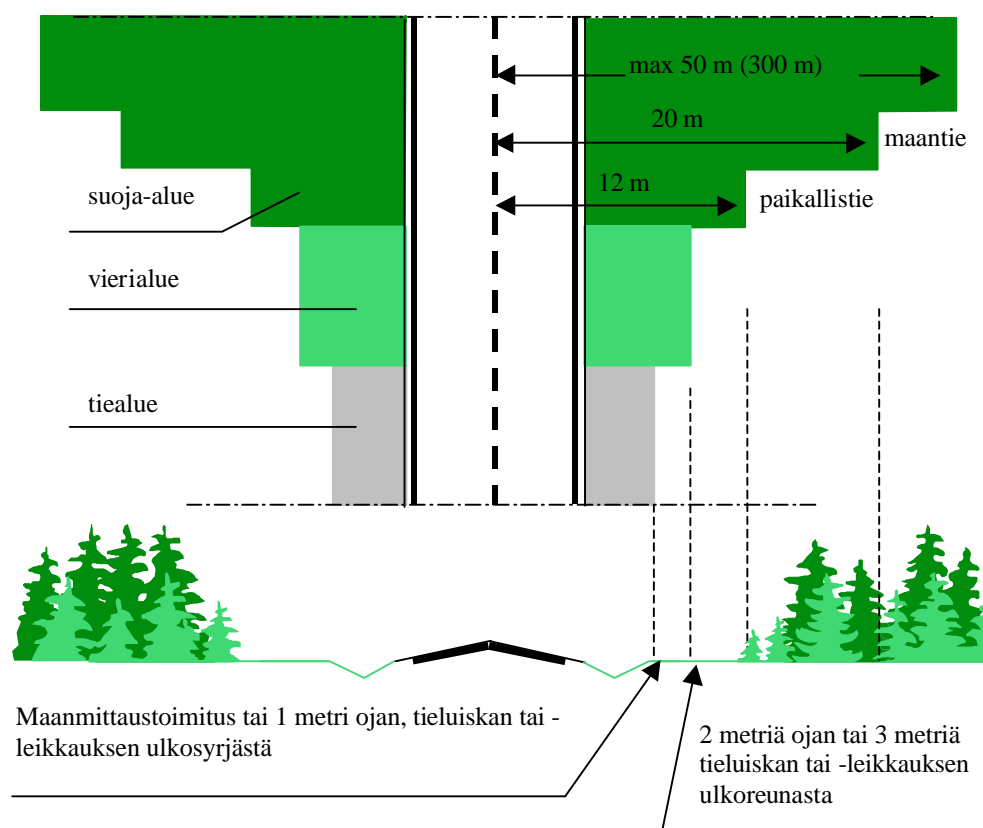
"Tiealue, jonka rajoja ei ole maanmittaustoimituksessa määrätty, ulottuu metrin etäisyydelle ojan tahi, missä ojaa ei ole, tieluiskan tai -leikkauksen ulkosyrjästä."

Vierialue (Tielaki 40 §)

"Tien vierialue ulottuu kahden metrin etäisyydelle ojan, tai jollei ojaa ole, kolmen metrin etäisyydelle tieluiskan tai leikkauksen ulkoreunasta."

Suoja-alue (Tielaki 41 §)

"Suoja-alue ulottuu 20 metrin etäisyydelle maantien tai 12 metrin etäisyydelle paikallistien ajoradan tai, jos ajoratoja on kaksi tai useampia, lähimpänä olevan ajoradan keskiviivasta. Erityisistä syistä voidaan tiesuunnitelmassa tai alueellisen ympäristökeskuksen päätöksellä pidentää sanottua etäisyyttä määrätyllä tiellä tai sen osalla enintään 50 metriksi. Yleisen tarpeen vaatiessa etäisyyttä voidaan pidentää enintään 300 metriksi tiehen kuuluvan varalaskupaikan kohdalla sekä pituussuunnassa sen kummas-takin päästä 750 metrin etäisyydelle ulottuvalla jatkeella."

Kuva 10. Tie-, vieri- ja suoja-alueen määrittely.

2.3 Liikenne- ja katualue

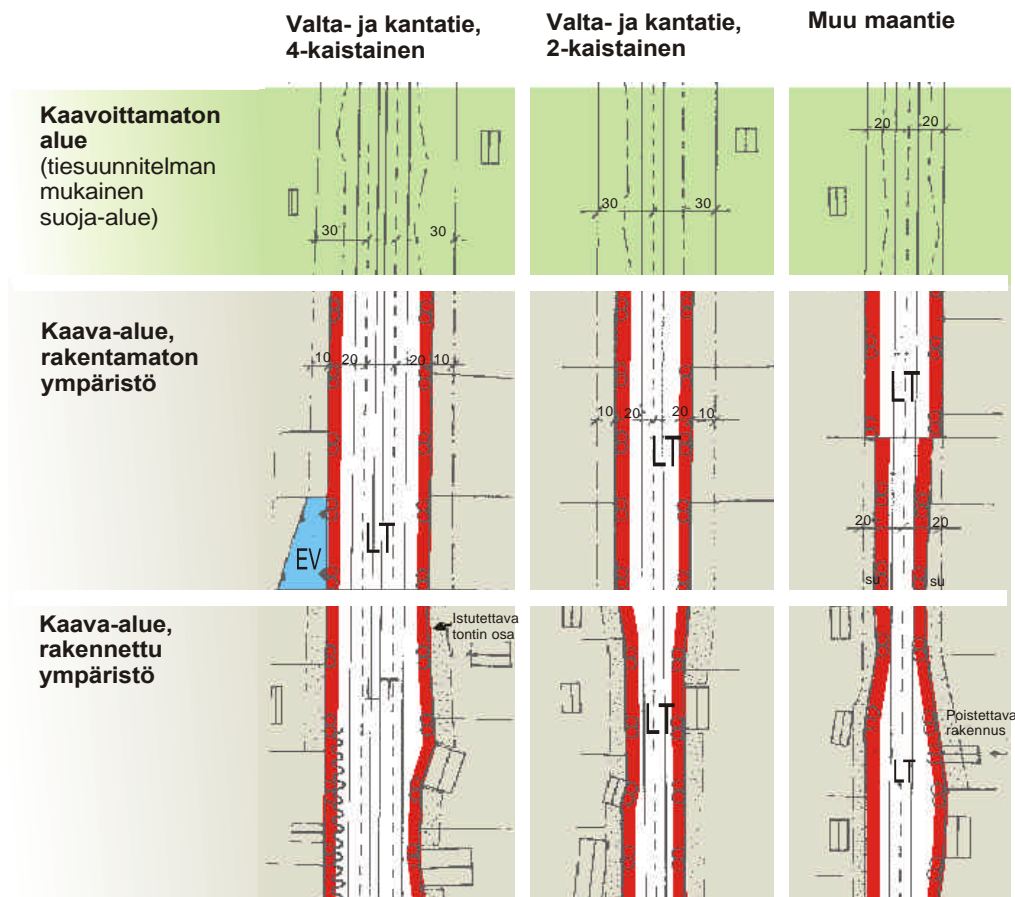
Liikennealue (Maankäyttö- ja rakennuslaki 83 §)

"Liikennealueita ovat asemakaavassa yleisiä teitä, rautateitä, vesiteitä, satamia ja lentokenttiä varten osoitetut alueet. Yleisten teiden liikennealueita voidaan osoittaa valta-, kanta- ja seututeitä sekä niitä yhdistäviä ja niiden jatkeena olevia teitä varten, jotka palvelevat pääasiallisesti muuta kuin paikallista liikennettä. Yleiseen tiehen kuuluvalla kevyen liikenteen väylällä voidaan osoittaa muusta liikennealueesta erillinen liikennealue, jos se on paikallisista olosuhteista johtuen perusteltua."

Katualue (Maankäyttö- ja rakennuslaki 83 §)

"Katualue käsittää asemakaavassa osoitetun katualueen maanalaisine ja maanpäällisine sekä yläpuolisine johtoineen, laitteineen ja rakenteineen, jollei asemakaavassa ole toisin osoitettu."

Liikennealueen laajuus määräytyy tien tekemiseen tarvittavan tiealueen sekä suoja- ja näkemäalueiden perusteella tai pelkän tiealueen perusteella. Liikennealuevarauksen tulee kuitenkin aina olla tienpidon ja liikenneturvallisuuden kannalta riittävä sekä liikenteen ympäristöhäiriöiden ja alueen maankäytön kannalta tarkoituksenmukainen.

Kuva 11. Periaate liikennealueen rajauksesta sekaliikenneväylillä.

2.4 Näkemäalue

Näkemä (Tasoliittymät. Tiehallinto 2001)

"Matka, jonka ajoneuvon kuljettaja voi nähdä tien suunnassa minkään rakenteen, maasto-esteen tms. estämättä."

Näkemäalue (Tasoliittymät. Tiehallinto 2001)

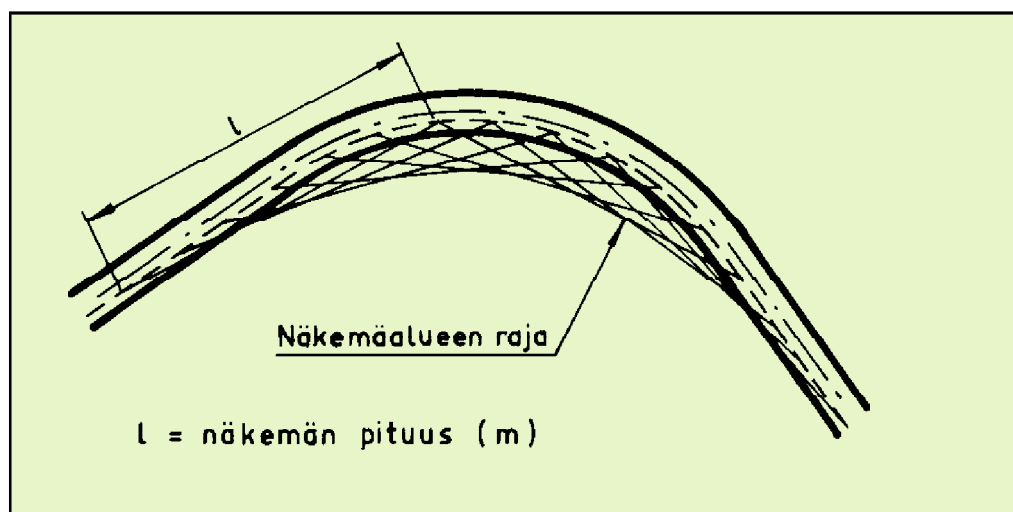
"Tien kaarrekohdissa, liittymissä ja tasoristeyksissä vaadittu näkemäesteistä vapaa alue."

Seuraavassa on esitetty keskeisiä periaatteita näkemäalueen määrittämisestä tien kaarrekohdassa ja yleisten teiden tasoliittymissä. Yksityiskohtaisia ohjeita näkemäalueen määrittämiseen on esitetty mm. seuraavissa lähteissä.

- LVM:n ohje yleisten teiden näkemäalueista. 1.2.2002
- Tasoliittymät, Tieh 210000-01

Yleinen tie suunnitellaan ja näkemäalueet varataan siten, että saavutetaan liikenneturvallisuuden, liikenteen joustavuuden ja liikenteenvälityskyvyn kannalle riittävät näkemät. Yleisillä teillä näkemäalueita varataan tien kaarrekohdissa, teiden liittymissä, tien ja rautatien tasoristeyksissä sekä tien kulkiessa vesireitin poikki.

Näkemäalue tien kaarrekohdassa varataan vähintään pysähtymisnäkemän perusteella ja leveäkaistaisella sekä yksiajokaistaisella kahteen suuntaan liikennöidyllä tiellä vähintään kohtaamisnäkemän perusteella. Kohtaamisnäkemällä tarkoitetaan matkaa, miltä etäisyydeltä kahden vastakkaisiin suuntiin kulkevan ajoneuvon kuljettajan on havaittava toistensa ajoneuvot voidakseen normaaliolosuhteissa pysäyttää välttääkseen yhteenajon.

Kuva 12. Näkemäalue tien kaarrekohdassa.

Liittymisnäkemällä tarkoitetaan matkaa, mille etäisyydelle tasoliittymään saapuvan väistämisvelvollisen ajoneuvon kuljettajan on nähtävä etuajo-oikeutetun tien suuntaan voidakseen arvioida tilanteen sellaiseksi, että hän voi kääntyä etuajo-oikeutetulle tielle tai ylittää sen.

Taulukossa 1 ja seuraavan sivun kuvassa on ohjeita näkemäalueen määrittämiseen yleisten teiden tasoliittymissä. LVM:n ohjeessa on esitetty myös näkemäalueet kiertoliittymissä, pyöriteiden liittymissä sekä yleisen tien ja rautatien tasoristeyksessä.

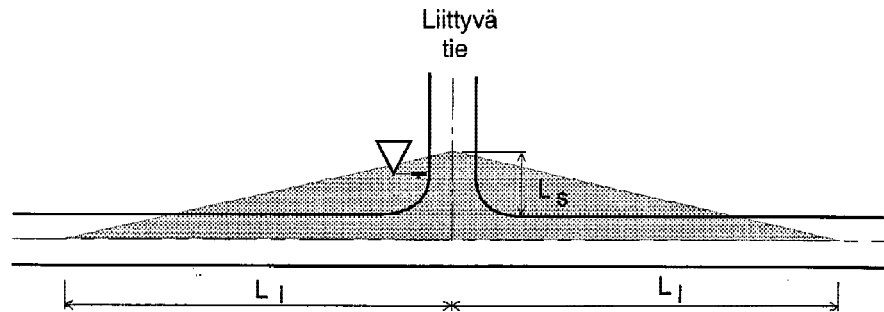
Mitoitusnopeus (km/h)	Pysähtymisnäkemä L_p ¹⁾ (m)	Kohtaamisnäkemä L_k ¹⁾ (m)	Ohitusnäkemä L_o (m)	Liittymisnäkemä L_l ²⁾ (m)
30	25 (20)	50 (40)	-	60 (40)
40	35 (30)	70 (60)	-	80 (60)
50	55 (45)	110 (90)	550	105 (80)
60	75 (65)	150 (130)	600	130 (100)
70	95 (85)	190	650	160 (120)
80	120 (105)	240	700	200 (150)
90	150	300	800	230 (190)
100	180	360	850	270 (240)
110	220	440	900	320 (300)
120	260	-	-	370 (360)

Taulukko 1. Näkemäalueita määrittäessä käytettävien mitoitusnäkemien vähimmäispituudet.

- 1) suluissa mainittuja arvoja voidaan käyttää kohtuuttomien kustannusten välttämiseksi taajamaolosuhteissa.
2) suluissa mainittuja arvoja voidaan käyttää kohtuuttomien kustannusten välttämiseksi.

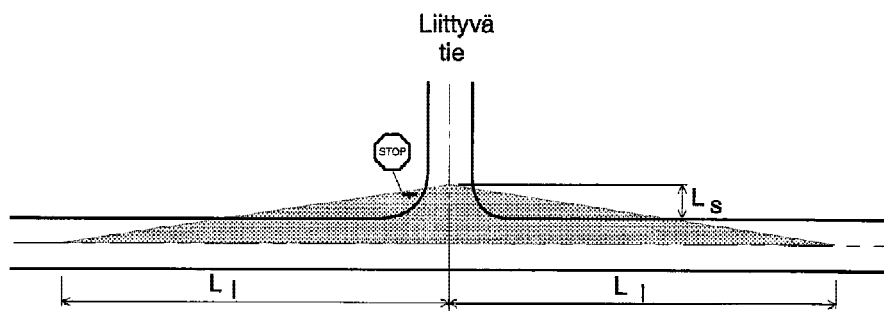
TAPAUS 1

Liittyvältä tieltä tulevalla on väistämisvelvollisuus

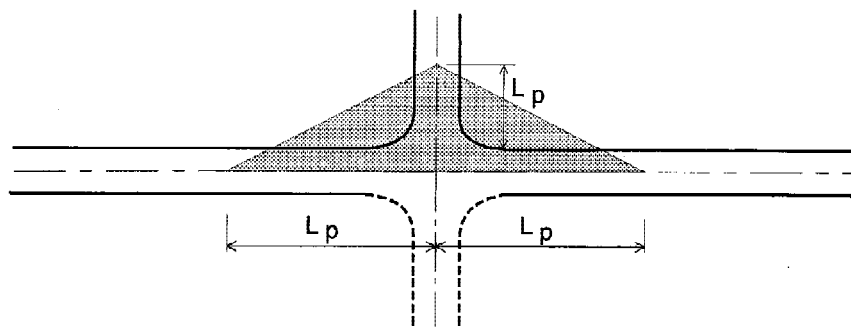
TAPAUS 2

Liittyvältä tieltä tulevalla on liikennemerkillä osoitettu pakollinen pysäyttäminen tai liittyvä tie on vähäliikenteinen yksityinen tie, maataloustie tai moottorikelkkailureitti

TAPAUS 3

Tiet ovat etuajo-oikeussuhteiltaan samanarvoiset

- L_1 = Liittymisnäkemä, ks. 4 §
- L_p = Pysähtymisnäkemä, ks. 4 §
- L_s = Silmäpisteen etäisyys päätien ajoradan reunasta

Liittyvän suunnan etäisyys L_s ¹⁾	
Tapaus 1	20 m (15 m) maaseudulla 15 m (10 m) taajamassa
Tapaus 2	10 m (6 m)

¹⁾ Suluissa olevia arvoja käytetään poikkeuksellisesti kohtuuttomien kustannusten välttämiseksi sekä tapauksessa 2 tonttiliittymissä ja moottorikelkkailureiteillä.

Kuva 13. Näkemäalueet tasoliittymässä.

3 Tienvarsimainontaa koskevat säädökset

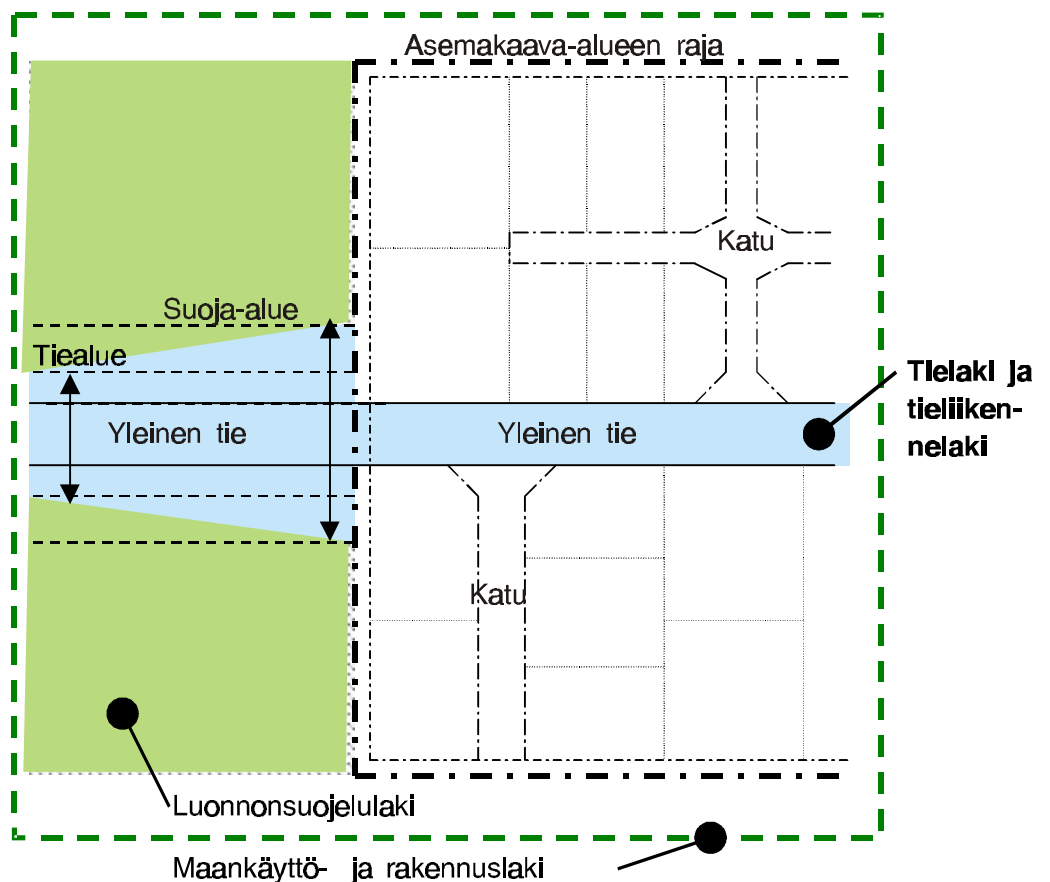
3.1 Säädökset ja niiden voimassa olo

Seuraavaan on koottu tienvarsimainontaa käsitteleviä säädöksiä tielaista, tie-liikennelaista ja -asetuksesta, luonnonsuojelulaista ja -asetuksesta sekä maankäyttö- ja rakennuslaista ja -asetuksesta. Luvun loppuun on lisäksi poimittu liikenne- ja viestintäministeriön päätöksiä tai kirjeillä annettuja erillisohjeita ja täsmennyksiä tienvarsimainontaan.

Laki ja pykälät	Keskeinen sisältö	Valvoja
Tielaki (TieL) 3, 40, 41, 42, 53, 60 ja 101 §	Tie-, vieri-, suoja- ja näkemäalueella sallitut rakennelmat ja laitteet.	Ympäristökeskus, Tiehallinto kun aiheutuu haittaa liikenteelle tai tienpidolle
Tieliikennelaki (TLL) 56 §	Kieltää liikennemerkkiä muistuttavan merkin, kilven tai muun laitteen asettamisen.	Ympäristökeskus, poliisi tai tienpitäjä voi poistaa välittömästi
Tieliikenneasetus (TLA) 20 §	Tiellä kulkevan opastukseen ja suunnistukseen käytetään opastusmerkkejä.	Tiehallinto
Luonnonsuojelulaki 36 §	Kieltää rakennelmien, laitteiden, tekstien ja kuvien asettamisen ulos asemakaava-alueiden ulkopuolella mainos- tai muussa kaupallisessa tarkoituksessa.	Ympäristökeskus
Luonnonsuojeluasetus 16 §	Määrittelee ajankohdat, jolloin kokous-, hovi- tai muun vastaavan tilaisuuden, vaaleja tai kansanäänestystä koskevat ilmoitukset ja mainokset saa asettaa paikoilleen ja milloin ne täytyy poistaa.	Ympäristökeskus
Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) 126, 129§	Säätää toimenpideluvan tarpeellisuuden ja ilmoitusmenettelyn käytön erilaisten rakennelmien ja -laitteiden pystyttämishankkeissa.	Kunta
Maankäyttö- ja rakennusasetus (MRA) 62, 63 §	Toimenpiteiden luvanvaraisuus ja helpotukset siihen	Kunta ja kunnan rakennusjärjestys

Taulukko 2. Yhteenvedo tienvarsimainontaa koskevista kansallisista säädöksistä.

Tielaki on voimassa yleisellä tiellä tiealueella, suoja-alueella ja näkemäalueella. Asemakaava-alueiden kohdalla ei tiesuunnitelmassa osoiteta suoja-aluetta eikä erillistä tien vierialuetta. Tien vierialue sisältyy lunastettavaan liikennealueeseen. Luonnonsuojelulaki on voimassa asemakaava-alueiden ulkopuolella. Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) kattaa sekä asemakaava-alueen että sen ulkopuolen. Asemakaava-alueen ulkopuolella MRL koskee pääasiassa rakennelmia ja laitoksia ja varsinaiset mainoslaitteet käsitellään luonnonsuojelulakiin perustuen. Mutta MRL:n mukaista toimenpidelupaa tarvitaan myös mainoslaitteelle, jos sillä on vaikutusta kaupunki- tai maisemakuvaan. Mainoksen pitämiseen tarvitaan maan- tai kiinteistönomistajan suostumus sekä MRL:n edellyttämä lupa tai ilmoitus. Tiehallinnolla on tielain perusteella päätösvalta silloin, kun kyse on mainoksen sijoittamisesta tiealueelle tai kiinnittämisestä tiehen kuuluvaan laitteeseen. Järjestyssäännöt tulevat Suomessa kumoutumaan kun järjestyslaki lähiaikoina annetaan. Mainontaan liittyen järjestyslaki esimerkiksi kieltää liikennemerkkiä muistuttavien mainosten käytön.

Kuva 14. Tienvarsimainontaa käsittelevien lakien voimassaolo asemakaava-alueella ja sen ulkopuolella.

3.2 Tielaki

Tielaki sisältää tiealueen lisäksi säädöksiä tien vier-, suoja- ja näkemäalueella sallituista rakennelmista ja laitteista. Tielain mukaan voi alueellinen ympäristökeskus tai tiepiiri antaa lupia tietyistä kielloista poikkeusten tekemiseen. Tie-laissa kehoitetaan noudattamaan luonnonsuojelulain säännöksiä asetettaessa liikeilmoituksia tien varrelle kaupungin tai muun tiheään asutun yhdyskunnan ulkopuolella. Virallista liikennemerkkiä muistuttavien tienvarsimainosten käyttö on kielletty.

3 §, 1 ja 3 momentti: *"Tiealueeseen kuuluvat liikenneratojen säilymistä ja käyttämistä varten pysyvästi tarvittavat alueet, rakenteet ja laitteet."*

40 §, 2 momentti: *"Tienpitäjällä on oikeus pitää tarpeen vaatimia tiemerkkejä tien vierialueella."*

41 §, 1 momentti: *"Rakennusta ei saa pitää tien vierialueella. Tämän alueen ulkopuolellakin on rakennusten pitäminen kielletty alueella, joka ulottuu 20 metrin etäisyydelle maantien tai 12 metrin etäisyydelle paikallistien ajoradan tai, jos ajoratoja on kaksi tai useampia, lähimpänä olevan ajoradan keskiviivasta (suoja-alue). Erityisistä syistä voidaan tiesuunnitelmassa tai alueellisen ympäristökeskuksen päätöksellä pidentää sanottua etäisyyttä määrättyllä tiellä tai sen osalla enintään 50 metriksi. Yleisen tarpeen vaaties- sa etäisyyttä voidaan pidentää enintään 300 metriksi tiehen kuuluvan varalaskupaikan kohdalla sekä pituussuunnassa sen kummastakin päästä 750 metrin etäisyydelle ulottuvalla jatkeella."* (TA:31.1.1995, Sk:137/1995, säädöskokoelma)

41 §, 2 momentti: *"Tien kaarrekohdassa taikka missä tiehen liittyy toinen yleinen tie tai yleisesti liikennöity yksityinen tie tahi sen poikki kulkee rautatie, raitotie tai vesireitti, älköön rakennusta pidettävä, suoja-alueen ulkopuolellakaan, sellaisella alueella, jolla näkemäalan vapaana pitäminen sitä rajoittavista esteistä on tarpeen liikenneturvallisuuden vuoksi (näkemäalue)."*

41 §, 3 momentti: *"Tien vier-, suoja- ja näkemäalueella on kielletty pitämästä sellaista varastoa, aitaa tai muuta laitetta, josta tai jonka käytöstä aiheutuu vaaraa liikenteelle tai josta on haittaa tienpidolle."* **41 §:n 4 momentin** mukaan eräistä lievennyksistä tämän pykälän säännöksistä säädetään 42 §:ssä. Näiden lievennysten lisäksi voidaan, milloin harkitaan syytä siihen olevan, antaa lupa poikkeusten tekemiseen 1 ja 2 momentissa mainitusta kiellosta alueellisen ympäristökeskuksen ja 3 momentissa olevasta kiellosta tiepiirin päätöksellä.

42 §, 1 momentti: *"Kun kysymys on tien varrella olevasta hedelmä- tai koristepuusta tai –pensaasta, pensasaidasta taikka puusta tai pensaasta, joka on otettu erityiseen hoitoon, rakennuksesta, varastosta, aidasta tai muusta laitteesta, ei 40 ja 41 §:ssä olevia säännöksiä ole sovellettava, jos puu tai pensas on istutettu tai otettu erityiseen hoitoon taikka rakennus, varasto tai laite tehty ennen, kuin alueen käyttöoikeus oli joutunut sanotussa pykälässä säädetyn tai vastaavan aikaisemmassa laissa tarkoitettun rajoituksen alaiseksi."*

42 §, 2 momentti: ”Milloin 1 momentissa tarkoitettu puu, pensas, pensasaita, varasto tai laite aiheuttaa 40 tai 41 §:ssä tarkoitettua vaaraa tai haittaa tai, jos samassa momentissa tarkoitettu rakennuksesta aiheutuu vaaraa liikenteelle, voi alueellinen ympäristökeskus taikka, jos ei ole kysymys rakennuksesta, myös poliisi määrätä sen poistettavaksi tai siirrettäväksi taikka siihen tehtäväksi tarvittavan muutoksen. Jollei omistaja suorita toimenpidettä sitä varten määrätyssä ajassa, tienpitoviranomaisella on oikeus suorittaa se tienpitäjän kustannuksella.” (TA:31.1.1995, Sk:137/1995, säädös-kokoelma).

42 §, 3 momentti: ”Sellaisenkin rakennuksen, varaston tai laitteen poistamiseen, siirtämiseen tai muuttamiseen, jonka rakentamiseen tai pitämiseen on saatu lupa 41 §:n 4 momentin nojalla, voidaan tämän pykälän 2 momentin säännöksiä vastaavasti soveltaa, mikäli liikenteen turvallisuus välttämättä sitä vaatii. Luvan antanut viranomainen voi kuitenkin edellä sanotun estämättä peruuttaa luvan, jos siihen liittyy peruuttamista koskeva ehto, sekä määrätä omistajan ryhtymään tästä aiheutuviin toimenpiteisiin uhalla, että ne muutoin suoritetaan hänen kustannuksellaan tienpitoviranomaisen toimesta.”

53 §, 1. momentti: ”Tiealueeseen kohdistuvaa työtä, kuten viemärin kaivamista tien alitse, maitolaiturasanteen ja sen laiturirakennelman sekä muiden laitteiden tekemistä tiealueelle tai johtojen asettamista tien yli, älköön kukaan, jollei erityisestä säännöksestä muuta johdu, suorittako ilman tienpitoviranomaisen lupaa. Milloin sellainen lupa ei ole tarpeen, on ennen työhön ryhtymistä tehtävä asiasta ilmoitus sanotulle viranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen rakenteiden ja laitteiden tekemisen ja kunnossapidon osalta on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä 52 §:n 3 momentissa on säädetty. Tienpitäjän tulee kuitenkin huolehtia lupaehtojen mukaisesti rakennetun, ajorataan välittömästi liittyvän, käytössä olevan maitolaiturasanteen koneellisesta talviaurauksesta, mikäli ajorata pidetään koneellisesti vapaana lumi- ja jääesteistä.”

60 §: ”Asetettaessa liikeilmoituksia tien varrelle kaupungin tai muun tiheään asutun yhdyskunnan ulkopuolella noudatettakoon, mitä siitä on säädetty luonnonsuojelulaissa. Tien varrella älköön missään pidettävä näkyvissä ilmoitus- tai mainostaulua, joka muodoltaan, väriltään tai muutoin on sellainen, että se voidaan käsittää tiemerkiksi.”

3.3 Tieliikennelaki

Myös tieliikennelaissa kielletään asettamasta tienvarsimainosta, joka muistuttaa virallista liikennemerkkiä. Poliisi tai tienpitäjä voi poistaa tällaisen mainoksen välittömästi.

56 §: ”Tielle tai sen välittömään läheisyyteen ei saa asettaa merkkiä, kilpeä tai muuta laitetta, jonka voi erheellisesti käsittää liikennemerkiksi tai muuksi liikenteen ohjauslaitteeksi taikka joka voi huonontaa sellaisen näkyvyyttä.

Tielle ei saa luvatta asettaa liikenteen ohjauslaitetta.

Poliisi tai tienpitäjä saa heti poistaa laitteen, joka on asetettu 1 tai 2 momentin säännösten vastaisesti.”

3.4 Tieliikenneasetus

20 §, 1 momentti: ”Tiellä kulkevan opastusta ja suunnistusta varten käytetään opastusmerkkejä. Jollei jäljempänä toisin säädetä, on opastusmerkkien pohjaväri sininen ja teksti valkoinen.”

☞ Katso liitteen 1 esimerkki 5 KHO:n päätöksestä.

Kuva 15. Tienkäyttäjän opastusta sisältävä mainos on suositusten vastainen.

3.5 Luonnonsuojelulaki

3.5.1 Luonnonsuojelulain historiaa

Vuonna 1923 annetun luonnonsuojelulain 19 § sääteli ulkomainontaa seuraavasti:

”Ulkopuolella kaupungin tai muun tiheään asutun yhdyskunnan älköön liikeilmoituksia ulkosalla sijoitettako muanne kuin sellaiseen rakennukseen, jota käytetään asuntona taikka liike- tai työhuoneistona.”

Hallitus esitti vuonna 1964 Eduskunnalle luonnonsuojelulain muuttamista (HE135/1964). Ulkomainontaan liittyen perusteluissa todettiin mm. että mainonnan voimakkaasti tehostuessa ei vuodelta 1923 peräisin oleva säännös ole enää riittävän seikkaperäinen, jotta sen avulla voitaisiin suojella maisemia tarkoitetulla tavalla. Erityisesti viitattiin tienvarsimainonnan voimakkaaseen lisääntymiseen. Lakiin esitettiin yleistä kieltoa, joka ei kuitenkaan koskisi esim. vaalimainontaa. Lisäksi esitettiin, että lääninhallituksilla olisi valta tarpeellisiksi katsomillaan ehdoilla antaa yksityistapauksissa lupa poiketa kiellosta. Laki annettiin 30.12.1964.

Seuraavan kerran luonnonsuojelulakia muutettiin ulkomainonnan osalta vuonna 1990, jolloin keskeinen muutos oli 19 §:ään sisältyneen taajaan rakennetun alueen –käsitteen tarkentaminen. Hallituksen esityksessä (HE33/1990) 19 §:n muutosta perusteltiin seuraavasti:

”19§. Voimassa olevaan pykälään sisältyvää taajaan rakennetun alueen käsitettä joudutaan ulkomainosta sijoitettaessa nykyisin tulkitsemaan aina tapauskohtaisesti. Saman mainostaulun sijoittamista on saatettu joutua käsittelemään useita kertoja, kun taulu on kielteisen päätöksen jälkeen siirretty uuteen paikkaan, usein entisen paikan läheisyyteen. Tulkintavaikeuksien poistamiseksi pykälän 1. momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkomainosten sijoittaminen rakennuslain mukaisten asema- ja rakennuskaava-alueiden ulkopuolelle olisi kielletty. Pykälä jäisi muutoin ennalleen. Rakennuslainsäädäntöä on muutettu siten, että ulkomainosten sijoittamista voidaan nykyistä tehokkaammin ohjata myös asema- ja rakennuskaava-alueilla (rakennuskaava –käsite poistunut). Voimaantulosäännösten mukaan voidaan jo sijoitetut ulkomainokset edelleen pitää paikallaan.”

Vuonna 1996 tehdyssä luonnonsuojelulain uudistuksessa poistettiin laista vaatimus, jonka mukaan ilmoittelun pitää tapahtua rakennuksen ”välittömässä” läheisyydessä. Hallituksen esitys Eduskunnalle luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi (HE79/1996) oli seuraavanlainen:

”36§ Mainos- ja kieltotaulut. Säännös vastaa voimassa olevan luonnonsuojelulain 19 §:ää. Kaupallisia mainostauluja koskevaa kieltoa ehdotetaan kuitenkin lievennettäväksi maatilojen suoramyyntiä koskevan ilmoittelun helpottamiseksi. Tämän vuoksi ehdotetaan poistettavaksi laista vaatimus, jonka mukaan ilmoittelun pitää tapahtua rakennuksen ”välittömässä” läheisyydessä. Uudella sanamuodolla ”rakennuksessa tai sen läheisyydessä” on tarkoitus mahdollistaa se, että ilmoitus voitaisiin panna näkyviin tien varteen silloinkin, kun itse rakennus sijaitsee jonkin matkan päässä tiestä. Nykyinen 19 §:n momentti on tarkoitus siirtää asetukseen.”

3.5.2 Nykyinen luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulaissa kielletään asemakaava-alueiden ulkopuolella rakennelmien, laitteiden, tekstien ja kuvien asettaminen ulos mainos- tai muussa kaupallisessa tarkoituksessa. Alueellinen ympäristökeskus voi myöntää kiellosta poikkeuksen, jos sitä on pidettävä tarpeellisenä **liikenteen tai matkailun kannalta tai muun sellaisen syyn takia**.

Kielto ei koske kokous-, huvi- tai muuta sellaista tilaisuutta taikka vaaleja tai kansanäänestystä koskevaa ilmoittelua. **Rakennuksessa tai sen läheisyydessä** saa myös ilmoitella paikalla harjoitettavasta toiminnasta ja siellä myytävistä tuotteista.

☞ *Katso tulkintaohje sivulla 31 sekä liitteen 1 esimerkit 2,3 ja 4 KHO:n päätöksistä.*

☞ *Katso tulkintaohje sivulla 31 sekä liitteen 1 esimerkki 1 KHO:n päätöksestä.*

Mainos- ja kieltotaulut:

36 §: ”Asemakaava-alueiden ulkopuolella on rakennelmien, laitteiden, tekstien ja kuvien asettaminen ulkosalle mainos- tai muussa kaupallisessa tarkoituksessa (ulkomainokset) kielletty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kielto ei koske kokous-, tiedotus-, huvi tai muuta sellaista tilaisuutta taikka vaaleja tai kansanäänestystä koskevaa ilmoittelua. Rakennuksessa ja sen läheisyydessä saa ilmoitella paikalla harjoitettavasta toiminnasta ja siellä myytävistä tuotteista. Ilmoitus on laadittava ja sijoitettava niin, että se mahdollisimman hyvin sopeutuu ympäristöön.

Alueellinen ympäristökeskus voi myöntää poikkeuksen 1 momentin kiellosta, jos sitä on pidettävä liikenteen tai matkailun kannalta taikka muun sellaisen syyn takia tarpeellisenä.”

Kuva 16. Matkailun kannalta tarpeellista mainontaa?

Nykyinen tulkintaohje (käsikirjan laatineen työryhmän ehdotus);
“liikenteen tai matkailun kannalta tai muun sellaisen syyn takia tarpeellinen mainonta”

Ensinnäkin jos kohteeseen on tieliikennelainsäädännön mukainen opastus, ei kohteeseen liittyvälle tienvarsimainokselle tulisi myöntää lupaa. Lisäksi yksinomaan liiketaloudellisen tuloksen parantaminen, vaikka kyseessä olisi matkailuyritys, ei ole riittävä peruste luvan myöntämiselle. Myöskään pelkästään yhden liikkeenharjoittajan toimintaa palveleva mainos ei yleensä ole riittävä peruste.

Liikenteen kannalta tarpeellista mainosta on tarkasteltava tienkäyttäjän kannalta, jolloin korostuvat sijoituspaikan olosuhteet, mainoksen sisältämä toimiala ja kohteen löydettävyys. Tarpeellisuutta korostavat olosuhteet, joissa mainoksen sisältämä palvelu esimerkiksi huoltoasemat käy harvinaiseksi. Kohteen löydettävyys korostuu, kun yritys sijaitsee sivutien varrella tai taajaman ulkopuolella.

Matkailun kannalta mainoksen tarpeellisuutta on pohdittava yrittäjän kannalta, jolloin puolestaan korostuvat toiminnan tunnetuksi tekeminen ja kohteen löydettävyys. Toiminnan tunnetuksi tekemisellä tarkoitetaan esimerkiksi aloittavan yrittäjän mainontaa määräaikaisena (esim. 2- 4 vuotta) tai mainontaa kohteesta, jonka tarjoamista palveluista ei ole saatavilla tietoa muualta tai toimiala on tuntematon tai moninainen. Kohteen löydettävyys korostuu harvaan asutuilla seuduilla ja pitkillä etäisyyksillä.

Kuntien tervetuloitovotuskylttien sijaan pitäisi tiedottamisessa suosia levähdysalueita, jossa kunta voi esitellä lähialueen palvelu- ja tapahtumatarjontaa laajemminkin. Virallinen kunnan nimikirja kunnarajalla tiedottaa saapumisesta uuden kunnan alueelle.

Nykyinen tulkintaohje (käsikirjan laatineen työryhmän ehdotus);
“rakennuksessa ja sen läheisyydessä”

Rakennuksen ja mainoksen tulee sijaita toisiinsa nähden niin, että niiden välinen toiminnallinen yhteys selviää tienkäyttäjälle nopeasti. Poikkeuksena voidaan hyväksyä maatilojen suoramyynti, jolloin ilmoitus voidaan panna tien varteen, vaikka itse rakennus sijaitsee jonkin matkan päässä tiestä. Lisäksi rakennuksessa tai sen läheisyydessä tehtävää mainontaa koskevat osin samat rajoitukset kuin luvanvaraista mainontaa. Esimerkiksi mainos ei saa sijaita tien näkemäalueella eikä se saa sisältää liikkuvaa viestiä tai liikennemerkkiä muistuttavaa aihetta.

3.6 Luonnonsuojeluasetus

Luonnonsuojeluasetuksessa määrätään ajankohdat, jolloin luonnonsuojelulain 36 § 2 momentissa tarkoitettuja kokous-, huvi- tai muuta sellaista tilaisuutta, vaaleja tai kansanäänestystä koskevat ilmoitukset ja mainokset saa asettaa paikalleen ja milloin ne täytyy poistaa.

Ulkomainokset

16 §: ”Luonnonsuojelulain 36 § 2 momentissa tarkoitettut kokous-, tiedotus-, huvi- tai muuta sellaista tilaisuutta, vaaleja tai kansanäänestystä koskevat ilmoitukset ja mainokset saa asettaa paikalleen aikaisintaan kuukausi ennen asianomaista tilaisuutta, ja ne on poistettava viikon kuluessa siitä, kun tilaisuus on pidetty.”

3.7 Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään toimenpideluvan tarpeellisuudesta ja ilmoitusmenettelyn käyttämisestä erilaisten rakennelmien ja laitteiden pystyttämishankkeissa. Toimenpidelupa tarvitaan muun muassa silloin, jos toimenpiteellä on vaikutusta kaupunki- tai maisemakuvaan.

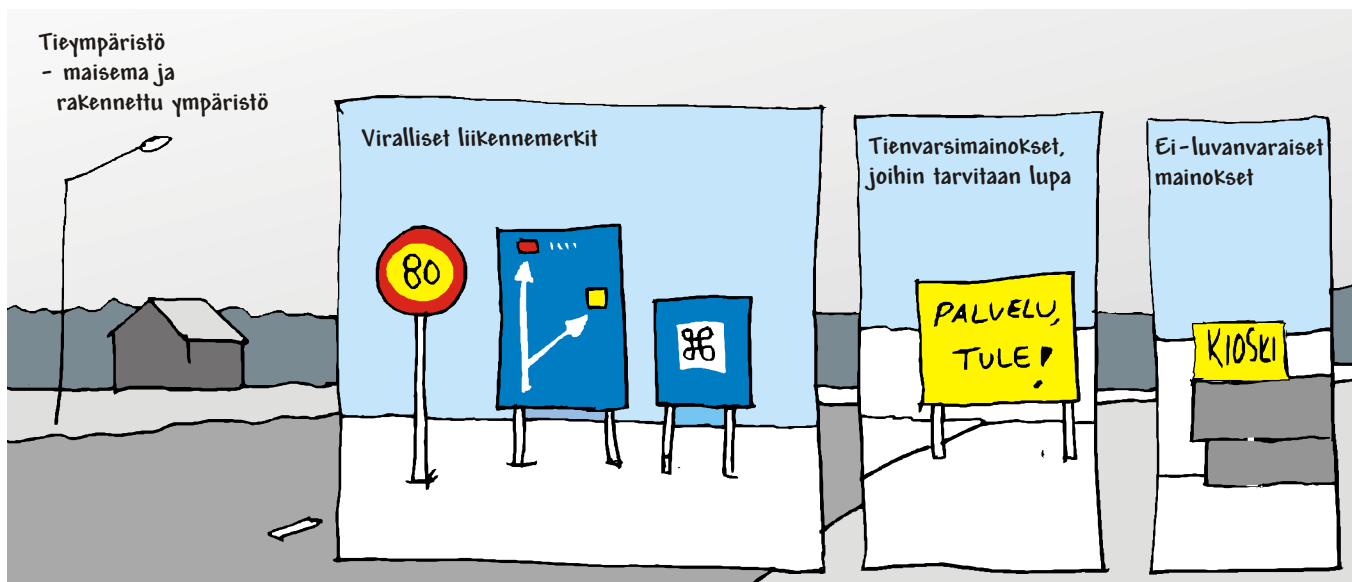
Toimenpidelupa

126 §: ”Rakennusluvan sijasta rakentamiseen voidaan hakea toimenpidelupa sellaisten rakennelmien ja laitosten, kuten maston, säiliön ja piipun pystyttämiseen, joiden osalta lupa-asian ratkaiseminen ei kaikilta osin edellytä rakentamisessa muutoin tarvittavaa ohjausta.

Toimenpidelupa tarvitaan lisäksi sellaisen rakennelman tai laitoksen pystyttämiseen ja sijoittamiseen, jota ei pidetä rakennuksena, jos toimenpiteellä on vaikutusta luonnonoloihin, ympäröivän alueen maankäyttöön taikka kaupunki- tai maisemakuvaan. Toimenpidelupa tarvitaan myös muuhun kuin rakennuslupaa vaativaan rakennuksen ulkoasua muuttavaan toimenpiteeseen sekä asuinrakennuksen huoneistojärjestelyihin.

Lupa ei ole tarpeen, jos toimenpide perustuu tämän lain mukaiseen katusuunnitelmaan tai yleisistä teistä annetun lain (243/1954) mukaiseen hyväksytyyn tiesuunnitelmaan.

Kuva 17. Tienkäyttäjälle tarjotaan monenlaista informaatiota.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden luvanvaraisuudesta säädetään tarkemmin asetuksella.”

Ilmoitusmenettelyn käyttäminen

129 §: ”Kunta voi rakennusjärjestyksessä määrätä, että merkitykseltään ja vaikutukseltaan vähäiseen rakentamiseen tai muuhun toimenpiteeseen voidaan ryhtyä ilman rakennus- tai toimenpidelupaa sen jälkeen, kun asianomainen on tehnyt tätä koskevan ilmoituksen kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle.

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi ilmoituksen sijasta edellyttää rakennus- tai toimenpideluvan hakemista, jos se yleisen edun tai naapurien oikeusturvan kannalta on tarpeen. Rakentamiseen tai muuhun toimenpiteeseen voidaan ryhtyä, jollei rakennusvalvontaviranomainen 14 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta ole edellyttänyt luvan hakemista ilmoitettuun hankkeeseen.

Ilmoitusmenettelystä säädetään tarkemmin asetuksella.”

3.8 Maankäyttö- ja rakennusasetus

Toimenpiteiden luvanvaraisuus

62 §: ”Toimenpidelupa tarvitaan rakennelman tai laitoksen pystyttämässä, jota ei ole pidettävä rakennuksena muun muassa seuraavasti:

- maston, piipun, suurehkon valaisinpylvään tai vastaavan rakentaminen (erillislaitte);
- rakennuksen julkisivun muuttaminen, ulkoverhouksen rakennusaineen tai värityksen muuttaminen (julkisivutoimenpide);
- muun kuin luonnonsuojelulaissa säädetyn rakennelman, tekstin tai kuvan asettaminen ulkosalle mainos- tai muussa kaupallisessa tarkoituksessa taikka ikkunaa peittävään mainoksen pysyvä tai pitkäaikainen asettaminen (mainostoimenpide);
- muut kaupunki- tai ympäristökuvaan merkittävästi tai pitkäaikaisesti vaikuttavat järjestelyt tai muutokset (kaupunkikuvajärjestelyt).”

Luvanvaraisuuden helpotukset ilmoitusmenettely

63 §: ”Rakennusjärjestyksessä voidaan määrätä sellaisen 62 §:n 1 momentin 1-10 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden, jota kunnan tai sen osan olosuhteet huomioon ottaen on pidettävä vähäisenä, vapauttamisesta luvanvaraisuudesta kunnan alueella tai osassa kunnan aluetta.”

Kuva 18.
Valaisinpylvääseen kiinnitetty mainos, joka sekoittaa liittymän virallista opastusta

3.9 Liikenne- ja viestintäministeriön päätöksiä ja ohjeita

Liikenne- ja viestintäministeriö on laatinut erillisiä päätöksiä ja ohjeita, joista ulkomainontaan liittyviä kohtia sisältävät päätös liikenteen ohjauslaitteista sekä liikennemerkkiaiheen käyttäminen ulkomainoksissa.

Liikenneministeriön päätös liikenteen ohjauslaitteista 16.3.1982/203

"4 §:n mukaan liikenteen ohjauslaitteeseen tai sen kannattajaan ei saa kiinnittää mitään, mikä ei vastaa tämän laitteen tarkoitusta tai mikä vaikeuttaa liikenteen ohjausta."

Liikenneministeriön ohje liikennemerkkiaiheen käyttämisestä ulkomainoksissa 21.6.1988

Liikenneministeriö katsoo tieliikennelain 56 §:n nojalla, ettei liikennemerkkejä tai muita liikenteen ohjauslaitteita muistuttavia mainoksia saa sijoittaa tielle eikä sen välittömään läheisyyteen esimerkiksi ikkunaan siten, että mainos on tieltä luettavissa.

Kuva 19. Opastusviitan ja mainoksen yhdistelmä, joka on käsikirjan vastainen.

3.10 Kuntien rakennusjärjestykset, rakentamistapaohjeet ja tienvarsimainonta

Suomen Kuntaliitto on laatinut vuonna 1999 kunnille suosituksen rakennusjärjestyksen malliksi, joka liittyy vuonna 2000 voimaan tulleeseen maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Rakennuslainsäädännön mukaan rakennetun ympäristön valvonta on rakennusvalvontaviranomaisen tehtävä. Rakennus ympäristöineen on pidettävä sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää terveellisuuden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä. Uutta lainsäädännössä on, että se käsittelee myös julkista kaupunkitilaa ympäristön kannalta.

Rakennusjärjestys on edelleen yksi lain antamista ohjausvälineistä, joilla kunta voi edistää hyvää rakentamista ja ohjata ympäristönsä muodostumista. Kunnallisena säännöksenä rakennusjärjestyksellä on keskeinen asema, kun huolehditaan maankäyttö- ja rakennuslain sisältämien tavoitteiden toteuttamista

paikalliset olosuhteet huomioon ottavalla tavalla.

Rakennusjärjestyksessä voidaan antaa lakia täsmentäviä määräyksiä rakennusten ja rakennelmien soveltuvuudesta ympäristöön. Nämä voivat koskea esimerkiksi kaupunkikuvallisia vaatimuksia tai luonnonympäristön ja maiseman huomioon ottamista rakentamisessa. Nämä määräykset voivat koskea mm. katujen varsille ja rakennuksiin sijoitettavia mainoslaitteita.

Rakennusjärjestyksen julkiseen kaupunkitilaan liittyvät määräykset voivat koskea myös mainoslaitteita ja tilapäisiin tapahtumiin liittyvää mainontaa. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että kevyen liikenteen väylät tulee säilyttää liikkumiselle esteettöminä ja turvallisina ja tätä säännöstä voidaan kuntien rakennusjärjestyksissä tai ohjeissa täsmentää.

3.11 Esimerkkejä kuntien käytännöistä tienvarsimainonnassa

Tampereen kaupungin rakennusjärjestys

14§: ”Myynti-, tiedotus- ja mainoslaitteet sekä markiisit

Myynti-, tiedotus-, mainos- ja muuta sellaista laitetta sekä ikkuna- tai ovimarkiisia, terassin aurinko- ja sadesuojaa tai muuta vastaavaa laitetta tontille sijoitettaessa on noudatettava seuraavaa:

- 1) *Rakennukseen kiinnitettävä laite saa ulottua 1 metrin tontin rajan yli katualueelle tai muulle yleiselle alueella siten, että maanpinnan ja laitteen alapinnan välillä on oltava vähintään 3,2 metriä tilaa jalkakäytävän osalla ja 4,5 metriä ajoradan osalla,*
- 2) *Laite on kiinnitettävä tukevasti eikä se saa haitata kadun tai yleisen alueen käyttöä eikä olla häiritsevä,*
- 3) *laitteen muodon, värityksen ja rakenteen on sopeuduttava rakennukseen ja ympäristöön ja*
- 4) *laite on pidettävä kunnossa ja rikkoutunut laite on korjattava tai poistettava välittömästi.*

Milloin ikkuna- tai ovimarkiisi taikka terassin aurinko- tai sadesuoja on helposti nostettava, markiisi saa ulottua tontin rajan yli katualueelle tai yleiselle alueelle enintään 2 metriä. Markiisin alimman kohdan ja maanpinnan välillä on oltava vähintään 2,4 metriä vapaata tilaa jalkakäytävän osalla ja 4,5 metriä ajoradan yläpuolella tai 0,5 metriä lähempänä ajoradan reunaa.

Irralliset mainoslaitteet on asennettava katu- ja muulle yleiselle alueelle niin, etteivät ne haittaa kadun tai yleisen alueen käyttöä tai ole pysäköinnin esteenä. Mainostelineet on poistettava liikkeen aukioloajan päättyessä.”

15§: ”Ikkunamainokset

Liikehuoneiston kunkin ikkunan pinta-alasta saa peittää mainos- tai muussa vastaavassa tarkoituksessa enintään puolet, ellei ikkunan peittämiselle ole saatu rakennusvalvontaviranomaisen toimenpidelupaa.

Mainoksia ei saa sijoittaa ikkunalasin ulkopintaan eivätkä ne saa estää luonnonvalon pääsyä huoneeseen eikä rumentaa rakennusta tai kaupunkikuvaa.”

46 §: ”Tapahtuman järjestäminen

Tapahtuman järjestäminen julkisessa kaupunkitilassa edellyttää kaupungin kiinteistötoimen luvan. Mikäli tapahtuman johdosta on muutettava liikennejärjestelyjä, järjestäjän on lisäksi hankittava lupa liikennejärjestelyn muuttamiseen teknisen toimen liikennejärjestelyistä vastaavalta viranomaiselta.

Tapahtumien järjestämistä varten voidaan julkiseen kaupunkitilaan pystyttää yleisötelttoja ja muita vastaavia siirrettäviä rakennuksia ja rakennelmia ilman rakennusvalvontaviranomaisen lupaa, jos ne ovat paikallaan ja käytössä enintään kaksi viikkoa.

Tapahtuman johdosta yleisöteltat ja muut vastaavat rakennukset ja rakennelmat on poistettava viipymättä ja tapahtuma-alue siistittävä. Vahingoittunut tai likaantunut katu- tai muu alue on kunnostettava ja siistittävä välittömästi.”

Kuva 20. Rakennuksen suunnittelussa mainoslaitteet on otettu huomioon ja sijoitettu keskitetysti suositusten mukaisesti.

Helsingin kaupungin rakennusvalvonnan rakentamistapaohje; siirrettävät mainostelineet eli standit, sijoittamisperiaatteet

Helsingissä rakennuslautakunta hyväksyi huhtikuussa 2001 mainostelineitä koskevan rakentamistapaohjeen. Pääsääntöisesti kadun varren liikkeillä on oikeus yhden mainostelineen sijoittamiseen liikehuoneistonsa eteen. Telineet pitää sijoittaa kiinni rakennukseen, eikä niitä saa kiinnittää esimerkiksi liikenne-merkkeihin tai puihin. Mainostelineille pitää hankkia kiinteistölautakunnasta lupa eli vuokrauspäätös, joka myönnetään vain määräaikaisena. Vuokrien suuruuden määrittelee kiinteistölautakunta. Mainostelineet eivät saa haitata kadun käyttämistä ja kunnossapitoa. Jalankulkijoiden kannalta vapaan kulkuväylän vähimmäisleveyden pitää olla aina vähintään puolitoista metriä. Joillekin alueille mainostelineitä ei saa sijoittaa ollenkaan esim. Senaatintorille ja Esplanadin puistoon. Luvattomasti asetettu tai lupapäätöksen vastainen mainos, muu ilmoitus tai siihen liittyvä rakenne on asettajan tai toimeksiantajan poistettava. Jos mainos ei häviä sovitusti, kiinteistölautakunta, poliisi tai kiinteistön omistaja voi poistaa ilmoituksen tai laitteen.

Kiinteistökohtaiset mainonnan yleissuunnitelmat

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviranomaisen valvonnassa kiinteistöille on laadittu mainonnan yleissuunnitelmia, joissa esitetään kiinteistön mainonnan periaatteet. Kokemusten perusteella on saatua selkeytettyä ja nopeutettua yksittäisen mainosluvan hakumenettelyä.

Kuva 21. Mainonnan yleissuunnitelman mukaiset mainoslaitteet rakennuksessa.

3.12 Asetus kansainvälisistä pääliikenneväylistä tehdyn eurooppalaisen sopimuksen (AGR) voimaansaattamisesta (151/92)

Suomi on allekirjoittanut asetuksen kansainvälisistä pääliikenneväylistä tehdyn eurooppalaisen sopimuksen voimaansaattamisesta. Sopimuksessa määritellään E-tieverkko ja laatuvaatimuksia sekä suosituksia E-tieverkon eri tieluokille. Sopimuksessa mainitaan, että

”Esteettiset ja turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen tienvarsimainontaa pitäisi välttää kansainvälisillä päätteillä.”

Esteettisestä puolesta huolehtivat taajamissa kunnat ja niiden ulkopuolella alueelliset ympäristökeskukset.

Tienvarsimainonnan liikenneturvallisuusnäkökohdat Eurooppateillä tarkastellaan samalla tapaa kuin muillakin teillä.

Kuva 22. Tampereella moottoritien alussa rautatiesillalla sijainnut suositusten vastainen vaunumainos, joka toimitettiin pois.

4 Liikenneturvallisuus

4.1 Tienvarsimainosten vaikutukset liikenneturvallisuuteen

Kysymys tienvarsimainonnan haitallisuudesta liikenneturvallisuuteen jakaa yleensä liikennesuunnittelijoiden ja mainostajien mielipiteet. Liikennesuunnittelijoiden mielestä mainokset haittaavat turvallisuustavoitteiden toteuttamista. Mainostajat puolestaan pitävät kiinni siitä, että tienvarsimainontaa ei saa rajoittaa, jos sen haitallisuus ei ole osoitettavissa.

Suomessa asiaa on tutkittu 1970- ja 1980-luvulla. Tutkimukset osoittavat mainosten häiritsevän autonkuljettajan tehtävän kannalta merkityksellisen informaation hankintaa. Tienvarsimainosten vaikutukset liikenneturvallisuuteen on tiivistetty seuraavasti:

- Tienvarsimainosten keskimääräiset vaikutukset liikenneonnettomuuksiin eivät tule esiin laajoissa aineistoissa, mutta tästä ei voi päätellä etteivätkö mainokset vähentäisi liikenneturvallisuutta.
- Tienvarsimainosten haitallinen vaikutus näkyy onnettomuuksissakin, kun onnettomuuksien ja mainosten yhteyttä tutkitaan rajatuissa olosuhteissa.
- Tienvarsimainosten haitallisuus ilmenee myös autonkuljettajien ajokäyttäytymisessä. Keskimääräiset vaikutukset ovat pieniä, mikä on sopusoinnussa ensimmäisen johtopäätöksen kanssa.
- Tienvarsimainokset häiritsevät maantieolosuhteissa liikennemerkkien ja mahdollisesti myös muiden kuljettajan tehtävän kannalta merkityksellisten kohteiden havaitsemista.

Toisin sanoen haitallisia vaikutuksia on osoitettavissa ja tulokset ovat toisiaan täydentäviä. Toisaalta on esitetty arvioita siitä, että pitkillä yksitoikkoisilla tieosuuksilla yksittäisillä tienvarsimainoksilla saattaisi olla myönteisiä vaikutuksia kuljettajan vireystilaan. Kuitenkaan missään tutkimuksessa ei ole tullut esiin, että tienvarsimainoksilla olisi positiivisia vaikutuksia.

Kuva 23. Liikennemerkin ja tienvarsimainosten ohjeiden vastainen "kilpailutilanne".

4.2 Liikenneturvallisuutta vähentävä tienvarsimainos

Tienvarsimainos voi olla liikenneturvallisuutta vaarantava tekijä seuraavista syistä yksittäin tai yhdessä. Tienvarsimainos aiheuttaa

- **näkemäesteen**, koska se peittää tarvittavan vapaan näkemän tiejaksolla tai liittymässä
- **sekoittumisriskin**, koska se muistuttaa liiaksi virallista liikennemerkkiä tai liikennevalo-opastetta
- **tarkkaavaisuuden vähenemisen**, koska se kiinnittää liiaksi kuljettajan huomiota pois liikenteestä tai liikenteen ohjauksesta (liikennemerkit, ajorata-merkinnät, viitoitus, liikennevalot).

Mainoksen ulkoasu ei ole ainoa liikenneturvallisuuden kannalta ratkaiseva tekijä. Myös tieympäristöllä, johon mainosta suunnitellaan on suuri merkitys. Merkittäviä tieympäristöön liittyviä tekijöitä ovat mm. nopeusrajoitus, liikennemäärä, liikenteen koostumus (esim. kevyt liikenne), liittymätiheys ja informaation kokonaismäärä. Tienvarsimainos, joka todetaan liikenneturvallisuutta vaarantavaksi voi jossain toisessa tieympäristössä olla hyväksyttävä. Esimerkiksi yksittäinen mainos ei ole taajamassa samalla tavalla liikennettä häiritsevä kuin maaseudulla.

4.3 Näkemäeste

Mainos, joka peittää tarvittavan vapaan näkemän autonkuljettajalta tai muulta liikkujalta voi

- peittää taakseen jalankulkijan, pyöräilijän tai toisen auton,
- peittää virallisen liikennemerkin tai liikennevalo-ohjausopasteen ja/tai
- häikäistä kuljettajaa.

4.4 Sekoittumisriski

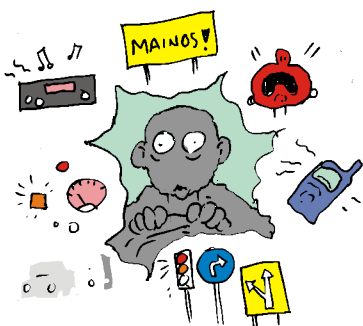
Mainos, joka ulkomuodon tai sijainnin takia voidaan sekoittaa liikennemerkkiin on liikenneturvallisuutta vaarantava, koska

- muotoilu muistuttaa liikennemerkkiä,
- sisältö muistuttaa liikennemerkin sisältöä ja/tai
- mainos on visuaalisesti samankaltainen kuin liikennemerkki.

4.5 Tarkkaavaisuuden väheneminen

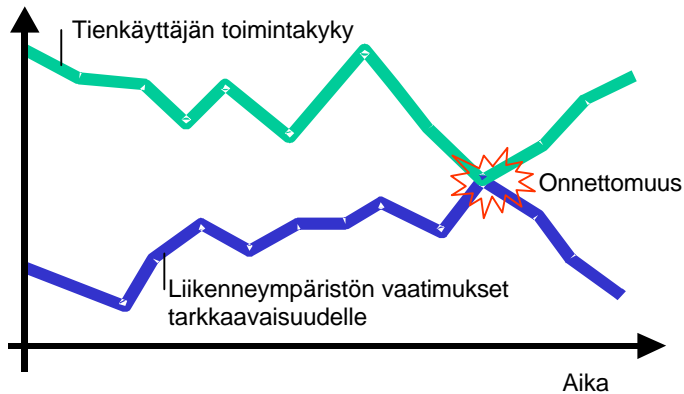
Tienvarsimainokset on sijoitettu ja muotoiltu niin, että ne kiinnittäisivät tienkäyttäjän huomion. Tienvarsimainos on liikenneturvallisuuden kannalta vaarallinen silloin, kun huomio kiinnittyy pois tiestä ja liikenneympäristöstä. Mainos voi olla huomiota herättävän suuri, erikoisen muotoinen tai sisällöltään poikkeava. Tällainen mainos voi

- johtaa yllättävään ja vaaralliseen ajoliikkeeseen,
- häikäistä,
- kiinnittää huomiota kauas tien sivuun,
- tuottaa suureen tietomäärän käsiteltäväksi ja/tai
- olla aikaa vievä ymmärtää.

Kuva 24. Kuljettajan tarkkaavaisuudesta kilpailee "kokonaisuuskekkentä".

Liikenneturvallisuuden kannalta tilanne muodostuu vaaralliseksi kun tienkäyttäjä ei tiedosta tie- ja liikenneympäristön edellyttämää tarkkaavaisuutta. Huonoimmassa tapauksessa tilanne voi johtaa liikenneonnettomuuteen.

Kuva 25. Tienkäyttäjän toimintakyvyn ja ympäristön vaatimusten vaikutus onnettomuusriskiin.

Liikenneonnettomuudelle on harvoin yksi ainoa syy. Tavallisesti onnettomuuden aiheuttavat monet eri tekijät yhdessä. Kun yksikin näistä tekijöistä saadaan muutettua tai poistettua vähenee onnettomuusriski.

Tienvarsimainos on tekijä, joka saattaa johtaa onnettomuusriskin lisääntymiseen. Tämä korostuu tie- ja liikenneympäristössä, joka itsessään jo vaatii tienkäyttäjän täyden tarkkaavaisuuden.

Arvioitaessa tarkkaavaisuuden vähenemistä on vertailukohtaksi otettava tienkäyttäjä, joka ei tunne seutua ja näkee mainoksen ensimmäistä kertaa. Lisäksi on otettava huomioon, että tie- ja liikenneolot saattavat vaihdella paljonkin.

Kuva 26. Mainos, joka on kooltaan ja sijainniltaan vastoin ohjeiden liikenneturvallisuustavoitteita.

5 Mainosten sijoittamisperiaatteet

5.1 Mainosten sijoittaminen asemakaava-alueella

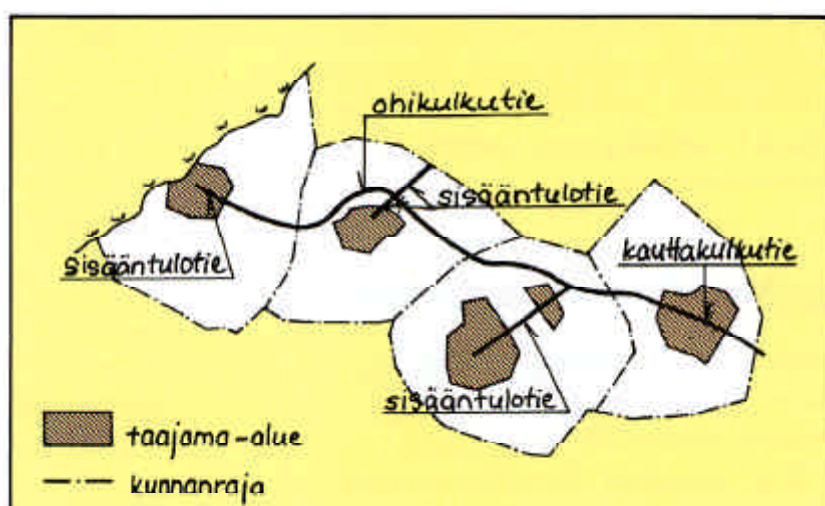
Mainonnasta asemakaava-alueilla säädetään pääsääntöisesti maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä -asetuksessa ja kuntien rakennusjärjestyksissä. Rakennusjärjestykset ovat kuntakohtaisia normeja (kts. luvut 3.10 ja 3.11). Tietoja lupamenettelystä ja ulkomainosten sijoittamisperiaatteista saa kunnan rakennustarkastajalta.

Tiehallinnolla on tielain perusteella päätösvalta silloin, kun on kyse mainoksen sijoittamisesta tiealueelle tai kiinnittämisestä tiehen kuuluvaan laitteeseen.

5.1.1 Yleinen tie asemakaava-alueella

Asemakaava-alueella yleiset tiet ovat valta-, kanta- ja seututeitä. Kuitenkin edellisiä yhdistävä yhdystieluokkainen tie voi myös olla yleisenä tienä, jos se palvelee pääasiallisesti muuta kuin paikallista liikennettä. Yleensä muut yhdystieluokkaiset maantiet ja paikallistiet osoitetaan asemakaavassa kaduiksi. Tämä luokitus pohjautuu maankäyttö- ja rakennuslain 83 §:n mukaiseen tien toiminnalliseen luokitteluun.

Liikennemääriensä vuoksi näiden valtakunnanosa-, maakunta- ja kaupunkikeskusten välistä pitkämatkaista liikennettä palvelevien teiden varret ovat kysytyjä mainosten sijoittamiskohteita. Mainosten sijoittamispaikat kohdistuvat erityisesti taajaman ulkopuolelta ja taajaman keskustaan tuleville teille (sisääntulotie) ja taajaman keskustan kautta kulkeville teille (kauttakulku tie). Tällaisilla alueilla on paljon liikenteen ohjauslaitteita, joiden havaittavuutta ei liikenneturvallisuussyistä johtuen saa vaarantaa. Myös maisemallisiin tekijöihin tulee kiinnittää huomiota, jotta tienvarsi-alueiden maisemakuva ei muuttuisi sekavaksi.

Kuva 27. Kauttakulku-, sisääntulo- ja ohikulkutie-käsitteet.

Tiesuunnitelmissa ei asemakaava-alueiden kohdalla osoiteta suoja-aluetta eikä erillistä tien vierialuetta. Tien vierialue sisältyy lunastettavaan tie- tai liikennealueeseen.

Jos olemassa oleva yleinen tie on asemakaavassa merkitty kaduksi, tieluokka ei muutu vielä siinä vaiheessa, kun kaava tulee voimaan. Myöskään katu ei muutu vielä yleiseksi tieksi kaavoittamalla se liikennealueeksi. Yleisiä teitä voidaan muodostaa, lakkauttaa tai tien hallinnollinen luokka muuttaa vain tielain mukaisella menettelyllä.

Tielain 45 §:n mukaan vieri-, suoja- ja näkemäalueita koskevat tielain 6 luvun mukaiset maankäyttörajoitukset eivät koske rakentamista asemakaava-alueilla. Rakennusluvan edellyttämää rakentamista koskevat rajoitukset osoitetaan kaavalla. Muut tienvarsialueita koskevat säännökset ovat voimassa myös asemakaava-alueilla.

5.1.2 Mainosten sijoittaminen

Tienvarsimainoksen sijoittamiseen asemakaava-alueella vaikuttavat tiejakson nopeusrajoitus ja kunnassa vallitseva käytäntö.

Nopeusrajoituksen ollessa suurempi kuin 60 km/h mainoksiin suhtaudutaan yleensä samalla tavalla kuin kaava-alueiden ulkopuolellakin (kts. luku 5.2).

Nopeusrajoituksen ollessa 60 km/h tai pienempi pyritään noudattamaan samaa käytäntöä kuin kunnassa muutoinkin vastaavan tyyppisellä kadulla. Mainoksia voidaan sallia linja-autopysäkkien sadekatosten yhteydessä ja kiinnitettäväksi valaisinpylväisiin, jos tästä on sovittu asianomaisen kunnan kanssa. Pylväsmainokset suositellaan sijoitettavaksi tien reunan puolelle (ei välikaistalle) helpottamaan mainoksen kunnossapitoa ja vaihtoa. Samassa pylväässä ei saa olla päällekkäisiä mainoksia. Maisemakokonaisuuteen suunniteltuihin erikoispylväisiin ei myönnetä mainoksia.

Julistenauhoja (banderolleja) ei sallita tien yläpuolelle esim. tietä ylittäviin siltoihin.

5.1.3 Järjestelyt kun katu tai kaavatie muutetaan yleiseksi tieksi

Viime vuosina on katuja muutettu yleisiksi teiksi esimerkiksi Tampereella ja Lahdessa (valtatie 12). Ennen muutosta pidettävässä katselmuksessa Tiehallinnon ja kunnan välillä määritellään myös mahdollisesti poistettavat mainokset. Lisäksi sovitaan, että kunta irtisanoo tekemänsä mainossopimukset ja määrää poistamaan poistettavaksi tarkoitetut mainokset sovittuun päivämäärään mennessä.

5.2 Mainosten sijoittaminen asemakaava-alueen ulkopuolella

Mainosten sijoittamista asemakaava-alueiden ulkopuolisille alueille sääntelee luonnonsuojelulaki (36 §). Rakennelmien, laitteiden, tekstien ja kuvien asettaminen mainos- tai muussa kaupallisessa tarkoituksessa (ulkomainokset) näille

alueille on pykälän mukaan lähtökohtaisesti kielletty. Kielto ei kuitenkaan koske esimerkiksi erilaisia kokous-, tiedotus- tai muita vastaavia tilaisuuksia eikä vaaleja koskevaa ilmoittelua. Rakennuksessa ja sen läheisyydessä saa myös ilmoittaa paikalla harjoitettavasta toiminnasta ja siellä myytävistä tuotteista. Sallitulta ilmoittelulta edellytetään, että sen on sopeuduttava ympäristöönsä mahdollisimman hyvin.

Ulkomainosten sijoittamista koskevasta kiellosta voidaan myöntää poikkeus edellyttäen, että se on tarpeen liikenteen, matkailun tai muun vastaavan syyn takia. Poikkeuksen myöntää alueellinen ympäristökeskus.

Sen lisäksi, mitä luonnonsuojelulaissa ulkomainoksista säädetään, on tienvarsimainonnassa lisäksi otettava huomioon Tiehallinnolle tielainsäädännön perusteella kuuluva päätösvalta. Myös maankäyttö- ja rakennuslain määräykset on otettava huomioon esimerkiksi rakennuslupaa edellyttävien mainostornien osalta.

5.2.1 Tienvarsimainonta eriluokkaisten teiden varsilla

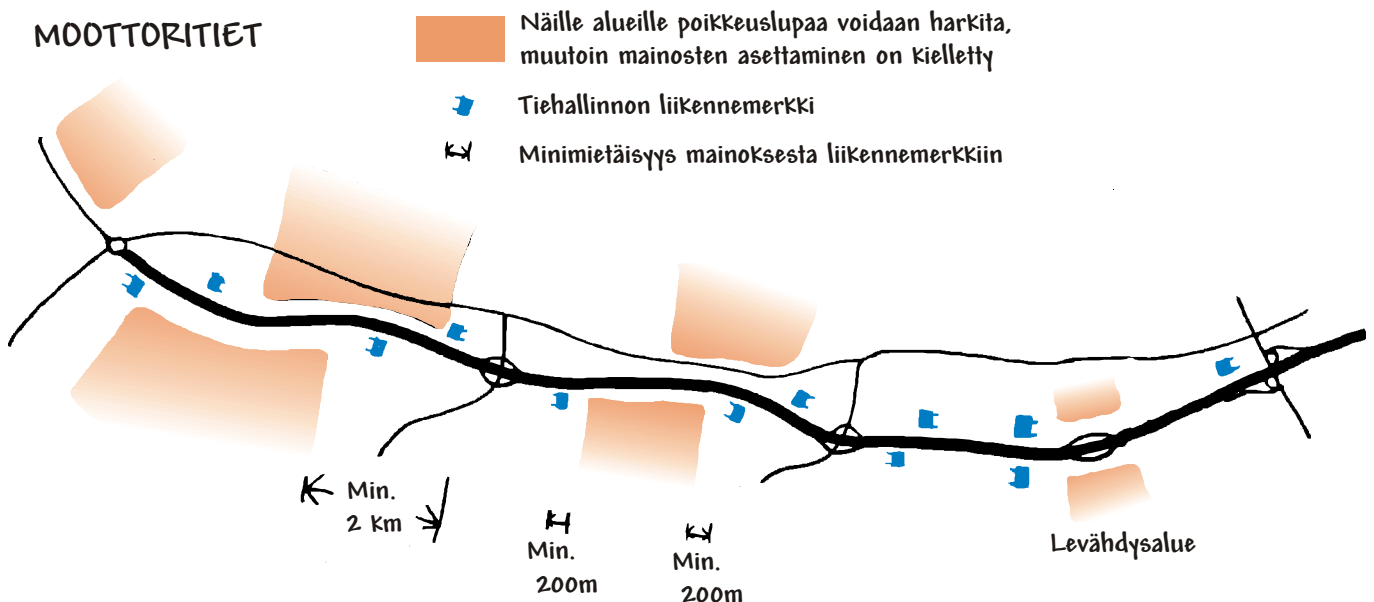
Moottoritiet ja moottoriliikennetiet

Moottoriväylät on suunniteltu välittämään suuria liikennemääriä suhteellisen suurilla nopeuksilla. Tie ja liikenne vaatii kuljettajien täyden huomion, minkä takia mainoksia ei sallita tiealueella eikä tien vieri-, suoja- ja näkemäalueella.

Suoja-alueen ulkopuoliset mainokset on pyrittävä ohjaamaan liittymäväleille siten, etteivät ne häiritse opastusta eivätkä muutoinkaan vähennä liikennemerkkien havaittavuutta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että mainokset on sijoitettava vähintään 2 km etäisyydelle lähimmästä eritasoliittymästä ja 200 m etäisyydelle lähimmästä liikennemerkestä tai muusta liikenteen ohjauslaitteesta. Muutoin suoja-alueen ulkopuolisia mainoksia voidaan tarkastella maisemallisista näkökohdista.

Moottoriväylällä on ajoneuvon pysäyttäminen ja pysäköinti kielletty. Mainokset on voitava pystyttää ja huoltaa kokonaan tien ulkopuolelta tai pysäköimis- tai levähdysalueelta.

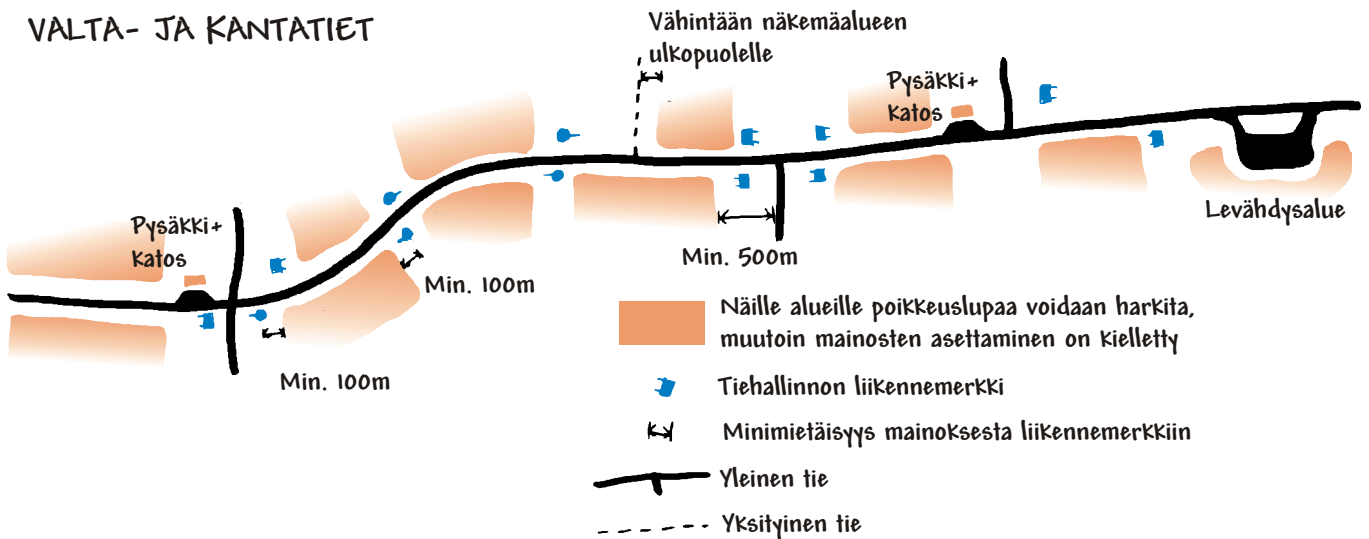
Kuva 28. Mainosten sijoittamisperiaatteet moottoriliikenne- ja moottoriteillä.

Valta- ja kantatiet

Liikenneympäristö vaatii kuljettajien huomion siinä määrin, ettei mainontaa voida sallia tiealueella eikä näkemäalueilla. Myös tien vieri- ja suoja-alueella mainontaan suhtaudutaan pidättyvästi. Suoja-alueen ulkopuoliset mainokset on pyrittävä sijoittamaan liittymäväleille siten, etteivät ne häiritse opastusta eivätkä vähennä liikennemerkkien havaittavuutta. Mainokset on sijoitettava vähintään 500 m etäisyydelle lähimmästä yleisen tien liittymästä ja 100 m etäisyydelle lähimmästä liikennemerkestä tai muusta liikenteen ohjauslaitteesta. Muutoin suoja-alueen ulkopuolisia mainoksia voidaan tarkastella maisemallisista näkökohdista.

Kuva 29. Mainosten sijoittamisperiaatteet valta- ja kantateillä.

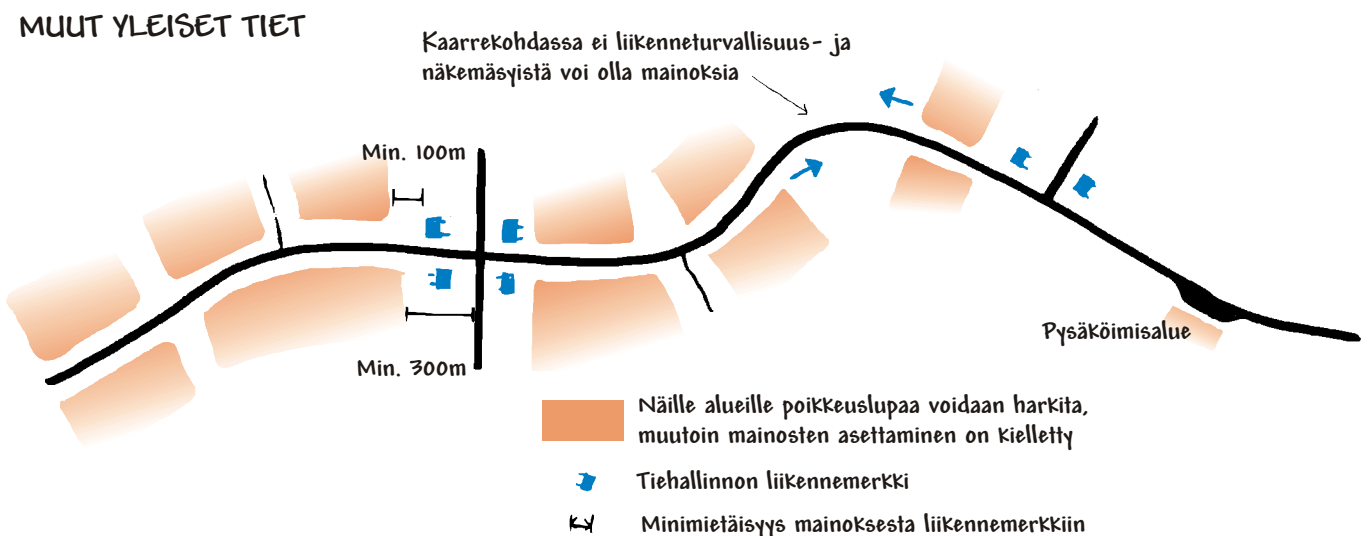

Muut yleiset tiet

Mainontaa ei sallita tiealueella eikä näkemäalueilla. Tien vieri- ja suoja-alueella mainosta ei saa sijoittaa 300 m lähemmäksi yleisen tien liittymää eikä 100 m lähemmäksi liikennemerkkiä tai muuta liikenteen ohjauslaitetta.

Muutoin tien vieri- ja suoja-alueella mainonta voidaan sallia, jos liikenneturvallisuus- ja maisemanäkökohdat eivät sitä estä.

Kuva 30. Mainosten sijoittamisperiaatteet muilla yleisillä teillä.

5.2.2 Tienvarsimainonta pysäköimis- ja levähdysalueilla

Tienvarsimainokset on suositeltavaa keskittää levähdys- ja pysäköimisalueille, joilla tienkäyttäjä voi rauhassa niitä lukea lähietäisyydeltä eikä niitä tarvitse tehdä kovin suurikokoisiksi. Kunta voi tuoda levähdysalueelle opastuskartan, jossa se voi esitellä lähialueen palvelu- ja tapahtumatarjontaa. Mainokset ja opastuskartat on kuitenkin suunniteltava ja sijoitettava niin, etteivät ne ole tieltä luettavissa eivätkä vaikeuta alueen kunnossa- ja puhtaanapitoa eivätkä häiritse ympäröivän luonnon ja maiseman kokemista.

Kuva 31. Tienvarsimainonta on ohjeiden mukaan suositeltavaa keskittää levähdys- ja pysäköimisalueille.

5.2.3 Mainoksen kiinnittäminen yleiseen tiehen kuuluvaan laitteeseen

Linja-autopysäkit

Mainoksia voidaan sijoittaa sadekatosten takaseinään siten, että ne pääasiansa on tarkoitettu pysäkillä olevien luettaviksi.

Valaisinpylväät

Mainoksia ei sallita kiinnitettäväksi valaisinpylväisiin.

Sillat

Mainoksia ei sallita yleistä tietä ylittävissä silloissa.

Melusteet

Mainoksia ei sallita kiinnitettäväksi melusteisiin eikä niitä saa sijoittaa tien ja meluesteen väliselle alueelle.

Riista-aidat

Mainoksia ei sallita kiinnitettäväksi riista-aitoihin.

5.2.4 Ilmoitus paikalla harjoitettavasta toiminnasta

Kioskit ym. yritykset

Rakennuksessa ja sen läheisyydessä saa ilmoitella paikalla harjoitettavasta toiminnasta ja siellä myytävistä tuotteista. Ilmoitukset on laadittava ja sijoitettava niin, että ne mahdollisimman hyvin sopeutuvat ympäristöön. Ilmoituksia ei kuitenkaan saa sijoittaa tiealueelle eikä niistä saa muodostua näkemäesteitä.

Levähdys- ja pysäköimisalueiden palvelut täydentävät yksityisten toimesta yleisten teiden varteen toteutettuja palveluja. Alueiden kehittämisen toimintalinjojen mukaan pysäköimisalueen varustukseen voi kuulua kevytrakenteinen kioskki ja alueella on mahdollista harjoittaa kausiluontoista myyntitoimintaa. Tavallisilla levähdysalueilla on korkeintaan kioskki- tai kahvilatasoisia palveluja. Ravintola- ja huoltoasemapalveluja on vain korkeatasoisilla moottoriteiden levähdysalueilla. Alueiden tarjoamat kioskki-, ravintola- tai huoltoasemapalvelut ilmoitetaan viitoituksen yhteydessä.

Kuva 32. Korkeatasoisen moottoritiellä sijaitsevan levähdysalueen viitoitus.

Huoltoasemat

Huoltoaseman opastukseen tarvittavien laitteiden sijoituksessa on kiinnitettävä huomiota liikenneturvallisuuteen, kunnossapitoon ja esteettisiin näkökohtiin. Erityisesti tulee ottaa huomioon näkemä- ja suoja-alueelle rakentamista koskevat määräykset.

Huoltoaseman opastamiseen käytetään öljy-yhtiön tunnuksella varustettua myyntipaikkakilpeä ja tieliikenneasetuksen mukaista huoltoaseman opastusmerkkiä. Tietyin rajoituksin huoltoasema-alueelle voidaan sijoittaa myös muita mainoksia ja kilpiä.

Myyntipaikkakilpi asetetaan samalle puolelle tietä kuin huoltoasema paikkaan, josta se mikäli mahdollista näkyy tien suunnassa vähintään 300 metrin päähän sillä tiellä. Myyntipaikkakilpi sijoitetaan yleensä tie- ja näkemäalueen ulkopuolelle. Kilpi voidaan poikkeustapauksessa asettaa myös tie- tai näkemäalueelle tienpitäjän kanssa sovittavaan paikkaan niin ettei se haittaa liikennetilanteiden havainnointia, mikäli se muulla tavalla sijoitettuna ei näkyisi 300 m etäisyydeltä sen tien suunnassa, jota huoltoasema pääasiallisesti palvelee. Myyntipaikkakilven enimmäiskoko on 8,0 m² ja se voidaan valaista, mutta valaistus ei saa missään olosuhteissa aiheuttaa häikäisyä tien käyttäjille. Myyntipaikkakyltin yhteyteen tai sen läheisyyteen saadaan asettaa laite, jolla tunnuksin tai lyhyen tekstin muodossa tuodaan esiin enintään neljä ao. huoltoasemalle erityistä, tiellä kulkevien kannalta oleellista seikkaa (polttonesteen hinta, kahvila jne.)

Tieliikenneasetuksen mukaista huoltoaseman opastusmerkkiä voidaan käyttää huoltoaseman sijainnin osoittamiseen. Tällöin edellytetään, että muita huoltoasemia ei ole kohtuullisen lähellä ja että huoltoasema ei muutoin ole riittävän hyvin havaittavissa maasto-olosuhteiden tai kaukana päätiestä olevan sijainnin vuoksi. Päätien varteen ei tällöin saa sijoittaa myyntipaikkakilpeä. Moottori- ja moottoriliikenneteillä tieliikenneasetuksen mukaista opastusmerkkiä voidaan käyttää palvelualueille sijoitettujen palvelulaitosten opastamiseen.

Huoltoasematontilla voidaan seuraavia mainoksia ja kilpiä pitää hyväksyttävänä:

- huoltoasemarakennukseen kiinnitetyt, asiakkaan opastamiseksi tarpeelliset kilvet ja kirjaimet
- mittarikentällä tai muutoin huoltoasemarakennuksen läheisyydessä olevat ti-lapäiset, kooltaan kohtuulliset julisteet jotka ilmoittavat uusista palvelumuodoista, erikoistarjouksista tahi muistuttavat kausiluontoisista huoltotarpeista.

Tarkemmat ohjeet huoltoasemien myyntipaikkakilvestä ja mainoksista on annettu julkaisussa "Huoltoasemat, liikennetekninen suunnittelu ja liittymäluvan hakeminen TVH 741855".

6 Suosituksia yksittäiselle mainokselle

Tienvarsimainosten sijoittamisen ja sisällön osalta suositellaan, että lupa- ja lausuntoviranomaiset ottavat huomioon seuraavassa esitetyt suositukset. Myös luvanhakija voi hyödyntää suosituksia poikkeuslupahakemusta harkitessaan.

6.1 Sijoittaminen

Tienvarsimainosta ei tulisi sijoittaa niin, että

- se peittää välttämättömän vapaan näkemän liittymässä, kaarteessa, linja-autopysäkillä tai tien kohdassa, jossa on esim. kevyttä liikennettä tai hirvien ylityspaikka
- se peittää näkemän liikennevaloihin, liikennemerkkeihin tai tiemerkinkeihin
- se sijaitsee liikennevalojen, liikennemerkin tai tiemerkin lähellä etu- tai takapuolella heikentäen tienkäyttäjän kykyä ymmärtää niitä
- se ei näy kokonaan tienkäyttäjälle
- se on onnettomuusalttiilla tiejaksolla
- se on liittymän läheisyydessä (etäisyydet luvussa 5.2.1)
- se on mäkisellä tai kaarteisella tieosuudella
- se on tunnelin läheisyydessä
- sen läheisyydessä on muita "katseen vangitsijoita" (esim. ympäristöaidetta, maisemakohteita, historiallisia rakennuksia)
- mainos tulee lähemmäs kuin 100 metriä virallisesta liikennemerkestä tai toisesta mainoksesta
- pylvääseen sijoitettuna mainoksen alareunan korkeus tien pinnasta on vähemmän kuin 3,0 metriä.

6.2 Muotoilu ja sisältö

Tienvarsimainoksen muotoilun ja sisällön osalta on otettava huomioon seuraavat seikat:

- Mainoksessa ei saa olla niin suuria mittoja, että sen koko tekee siitä erittäin huomiota herättävän. Erityisesti suuret kolmiulotteiset hahmot herättävät huomiota jopa enemmän kuin samankokoiset kuvat.
- Mainoksen viestin on oltava lyhyt ja nopeasti omaksuttava.
- Mainos ei saa sisältää vaikeita sanoja tai lukuja. Esimerkiksi puhelinnumeroita ei hyväksytä, jos nopeusrajoitus on yli 50 km/h.
- Mainos ei saa sisältää tekstiä, kirjaintyyppejä, symboleja, väriyhdistelmiä tai muotoja, joiden takia se voitaisiin sekoittaa viralliseen liikennemerkkiin. Mainoksessa ei myöskään saa olla muotoilua tai sanamuotoa, joka saa tienkäyttäjän olettamaan sitä viralliseksi tiedotteeksi.
- Mainoksen sisältö ei saa kehottaa kuljettajaa tekemään äkkinäisiä ajoliikkeitä tai johtaa tarkkaavaisuutta pois liikenteestä.
- Mainoksen sisällön tulee olla yksiselitteinen, "päättävä" eikä esimerkiksi jatkokertomuksia sallita.

- Tekstin kirjaintyyppin pitää olla yksinkertainen ja helppolukuinen. Lisäksi tekstin ja sen taustan välillä pitää olla hyvä kontrasti.
- Kirjainten vähimmäiskorkeus on taajamissa 150 mm, taajamien ulkopuolella 200 mm ja moottoriväylillä 300 mm.
- Yksittäisen pylväsmainoksen on oltava kooltaan 80 cm x 120 cm.

6.3 Materiaalit ja tehokeinot

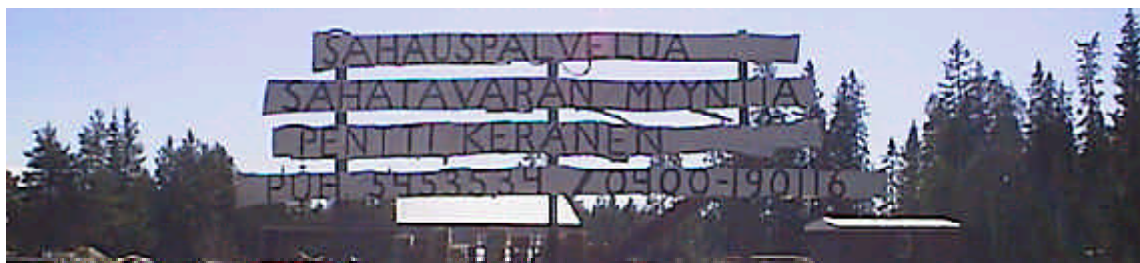
Tienvarsimainosten materiaalien ja tehokeinojen osalta on otettava huomioon seuraavat vaatimukset:

- Mainos ei saa sisältää heijastavaa materiaalia. Mainosrakenteen osat, jotka eivät sisällä mainosta, tulisi olla väriltään neutraaleja esim. harmaa, tumman vihreä tai tumman ruskea.
- Mainos ei saa sisältää animaatiota, välähdyksiä tai tilanteita, jotka voivat johdattaa kuljettajan pelästymiseen tai herättävät epätavallisen paljon huomiota. Eikä se saa sisältää kaksiselitteisiä kuvia, optista harhaa tai erityisiä optisia tehokeinoja.
- Mainoksessa ei saa olla vaihtuvaa viestiä. Vaihtuvaksi tulkitaan tässä yhteydessä alle minuutin välein vaihtuva viesti.
- Mainoksen valaistus ei saa olla voimakkaampi kuin sen ympäristössä käytetyn muun valaistuksen. Mainoksen valaistusta ei saa syyttää tai sammuttaa pimeällä. Mainosta ei saa valaista, jos kyseinen tiejakso on valaisematon.
- Mainos ei saa järkyttää kuljettajaa vahvasti tunnepitoisilla tehokeinoilla.

6.4 Muut tekniset vaatimukset

- Mainoksen on oltava asiaankuuluvasti rakennettu ja kiinnitetty.
- Mainosta täytyy kunnossapitää.
- Mainostajan nimi tulee selvitä mainoksesta.
- Pylväsmainoksen kiinnitys ja huolto on liikenneturvallisuusriski, koska se tapahtuu yleensä tie- tai liikennealueelta. Tämä tulee huomioida lupakäsittelyssä ja -ehdoissa.

Kuva 33. Ohjeiden vastainen sisällöltään epäselvä mainos.

Kuva 34. Mainoksen esittämistapa ei täytä ohjeiden selkeysvaatimusta.

7 Lupamenettely

7.1 Asemakaava-alueella

Asemakaava-alueelle haettavaa mainoslupaa varten on kunnista saatavilla hakemuslomakkeita ja erillinen ohje lomakkeen täyttämistä sekä tarpeellisista liitteistä. Kunnissa on eri lupamuotoja pyritty yhdistelemään hakemuslomakkeiden suhteen, mutta kuntien välillä on eroja lomakkeissa ja ohjeistuksessa. Ohessa on esitetty mainoslupiin liittyvät menettelyt.

Rakennuslupa, jos mm. turvallisuus- tai ympäristönäkökohdat sitä edellyttävät (MRL 113 § ja 125 §). Rakennuslupa voidaan tarvita mm. tienvarsimarkettien kookkaisiin rakennukseen verrattaviin mainostorneihin.

Määräaikainen rakennuslupa rakennusluvan edellytyksin (MRL 125 § 5 mom.).

Tilapäisen rakennuksen rakennuslupa enintään 5 vuodeksi (MRL 176 § ja 172 §). Ei noudateta varsinaista rakennuslupamenettelyä. Otettava huomioon mm. liikenteen ja ympäristöön soveltuvuuden vaatimukset.

Toimenpidelupa (MRL 126 § ja MRA 62 §). Määräaikainen toimenpidelupa 141 §:n perusteella. Rakennusjärjestyksessä ei voi laajentaa toimenpideluvan varaiseksi luonnonsuojelulain 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua haja-asutusalueella tapahtuvaa ilmoittelua. Toimenpidelupa tarvitaan esimerkiksi, jos mainoksella on vaikutusta kaupunki- tai maisemakuvaan.

Ilmoitusmenettely (MRL 129 § ja MRA 63 §), ilmoituksenvaraiseksi ei sellaisia mainoslaitteita, jotka vaikuttavat olennaisesti kaupunki- tai maisemakuvaan.

Kooltaan pienet mainokset eivät kuulu useinkaan toimenpideluvan tai ilmoitusmenettelyn piiriin.

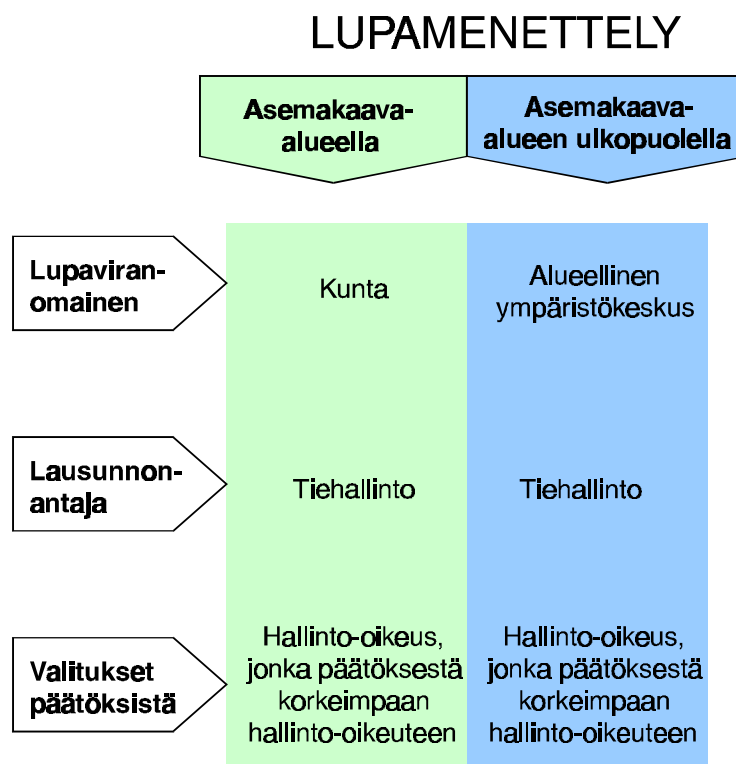
Kuva 35. Esimerkkejä mainostorneista.

7.2 Asemakaava-alueen ulkopuolella

Asemakaava-alueen ulkopuolella rakennelmien, laitteiden, tekstien ja kuvien asettaminen ulkosalle mainos- tai muussa kaupallisessa tarkoituksessa on kielletty, mutta alueellinen ympäristökeskus voi myöntää poikkeuksen kiellosta. Tiehallinnolla on päätösvalta silloin kun on kyse mainoksen sijoittamisesta tiealueelle tai kiinnittämisestä tiehen kuuluvaan laitteeseen.

Asemakaava-alueen ulkopuolella on kyse poikkeusluvan hakemisesta, ja ympäristökeskukset ovat ohjeistaneet menettelyn kuntia väljemmin. Lupa- käsittelyn selkiyttämiseksi tulisi hakemukseen hakijan yhteystietojen lisäksi sisältyä ainakin

- mainoksen tarkka sijoituspaikka ja suuntaus kartalla,
- luonnos tai valokuva mainoksesta ja selvitys sen sisällöstä
- mainoksen mitat, materiaalit ja valaistus
- selvitys harjoitettavan toiminnan sijaintipaikasta ja sen etäisyydestä suhteessa mainoksen paikkaan
- selvitys siitä onko toiminnan harjoittajalla oikeus käyttää Tiehallinnon virallisia opastekilpiä.

Kuva 36. Mainosten pääasiallinen lupamenettely asemakaava-alueella ja sen ulkopuolella.

8 Luvattomasti asennettujen mainosten poistaminen

Tie on pidettävä liikennettä tyydyttävässä kunnossa (Tielaki 11 §). Tien kunnossapitoon kuuluvat mm. luvattomien mainosten poistaminen tie-alueelta. Lisäksi tienpitäjällä on oikeus poistaa tien vieri-, suoja- ja näkemä-alueelta mainos, jos kiireellinen toimenpide on tarpeen liikennettä välittömästi uhkaavan vaaran poistamiseksi (*Tielaki 101 § 3 mom.*). Ennen kuin laite poistetaan, on sen omistajan kanssa kuitenkin pyrittävä sopimaan laitteen poistamisesta, mikäli se on liikenneturvallisuutta vaarantamatta mahdollista. Poliisi ja tienpitäjä saa heti poistaa laitteen, joka on asetettu säännösten vastaisesti (*TLL 56 §*).

Tiealue

Tiealueeseen kohdistuvaa työtä, kuten laitteiden tekemistä tiealueelle, ei saa suorittaa ilman tienpitöviranomaisen lupaa (*TieL 53 §*). Tiepiiri saa pitää huolta laitteen poistamisesta omalla kustannuksellaan (*TieL 101 § 3 mom.*). Lääninhallitus voi tiepiirin esityksestä määrätä laitteen omistajan osaksi tai kokonaan korvaamaan toimenpiteistä aiheutuneet kustannukset. (*TieL 101 § 3 ja 4 mom.*).

Tien vieri-, suoja- ja näkemäalue

Tiepiiri saa poistaa myös tiealueen ulkopuolelle tien vieri-, suoja- tai näkemäalueelle luvatta sijoitetun laitteen, jos kiireellinen toimenpide on tarpeen liikennettä välittömästi uhkaavan vaaran poistamiseksi (*TieL 101 § 3 mom.*).

Ennen käyttöoikeuden rajoituksen syntymistä sijoitettu mainos

Tien vieri-, suoja- ja näkemäalueella on kielletty pitämästä mm. laitetta, josta tai jonka käytöstä aiheutuu vaaraa liikenteelle tai josta on haittaa tienpidolle. Kun kyseessä on ennen tiestä aiheutuneen alueen käyttöoikeuden rajoituksen syntymistä tien vieri-, suoja- tai näkemäalueelle sijoitettu luvaton mainos ja siitä aiheutuu vaaraa liikenteelle tai siitä on haittaa tienpidolle voi alueellinen ympäristökeskus tai poliisi määrätä sen poistettavaksi. Jos omistaja ei poista laitetta määrätyssä ajassa, tiepiirillä on oikeus suorittaa se omalla kustannuksellaan (*TieL 42 1 ja 2 mom.*).

Mikäli kysymys on luvallisesta laitteesta ja laitteesta ei ole aikaisemmin suoritettu korvausta, laitteen omistajalla on oikeus saada tienpitäjältä korvaus vahingosta tai kustannuksesta, jotka aiheutuvat laitteen poistamisesta, siirtämisestä tai muuttamisesta (*TieL 71 §*).

Luonnonsuojelulakiin perustuvat keinot (asemakaava-alueiden ulkopuolella)

Luvatta pystytetty, myös liikenneturvallisuuden kannalta arveluttava (tai vaaraa aiheuttava) mainos voidaan määrätä poistettavaksi luonnonsuojelulain 57 §:n perusteella. Toimivaltainen viranomainen on alueellinen ympäristökeskus.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvat keinot (asemakaava-alueella)

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi ryhtyä maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin todetessaan lain, rakennusjärjestyksen taikka lupamääräysten vastaisen mainoslaitteen (MRL 180 ja 182 §). Ennen pakkokeinoihin ryhtymistä rakennusvalvontaviranomainen yleensä kehottaa määrääjässä oikeisemaan virheen. Pakkokeinoina tulevat kysymykseen keskeyttäminen, uhkasakko tai teettämisuhka. Uhkasakossa ja teettämisuhassa noudatetaan uhkasakkolakia, joka sisältää yksityiskohtaiset menettely- ja muutosäännökset.

MAINOSTEN POISTAMINEN

Tielaki ja tieliikennelaki	Luonnonsuojelulaki (asemakaava-alueen ulkopuoli)	Maankäyttö- ja rakennuslaki (asemakaava-alue)
<p>Tiehallinnolla on oikeus poistaa luvaton mainos tiealueelta (tielaki 101 §, 3 mom.)</p> <p>Poliisi ja tienpitäjä saa heti poistaa laitteen, joka on asetettu säännösten vastaisesti (tieliik.laki 56 §). Esimerkkinä muodollaan, väriltään tai muutoin sellainen mainos, joka voidaan käsittää tiemeriksi (tielaki 60 §).</p> <p>Tienpitäjällä on oikeus poistaa tien vierisuoja- ja näkemäalueelta mainos, jos kiireellinen toimenpide on tarpeen liikennettä välittömästi uhkaavan vaaran poistamiseksi (tielaki 101 §, 3 mom.)</p>	<p>Alueellinen ympäristökeskus voi määrätä luvatta pystytetyn mainoksen poistettavaksi (LSL 57 §).</p>	<p>Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen voi ryhtyä maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin todetessaan lain, rakennusjärjestyksen taikka lupamääräysten vastaisen mainoslaitteen (180 ja 182 §)</p>

Kuva 37. Mainosten poistamisperiaatteet.

9 Yleisötapahtumat, tilapäinen myynti ja vaalimainonta

9.1 Yleisötapahtumien viitoitus

Yleisötilaisuuksien viitoituksesta on annettu ohjeet Tiehallinnon ohjejulkaisussa "Palvelukohteiden viitoitus".

Yleisötilaisuuksilla tarkoitetaan ohjeiden mukaan yleensä parin päivän tai pitemmillään jopa viikkoja kestäviä messuja, näyttelyjä, kokouksia, urheilutilaisuuksia tai vastaavia, joihin saapuu runsaasti yleisöä paikkakunnan ulkopuolelta.

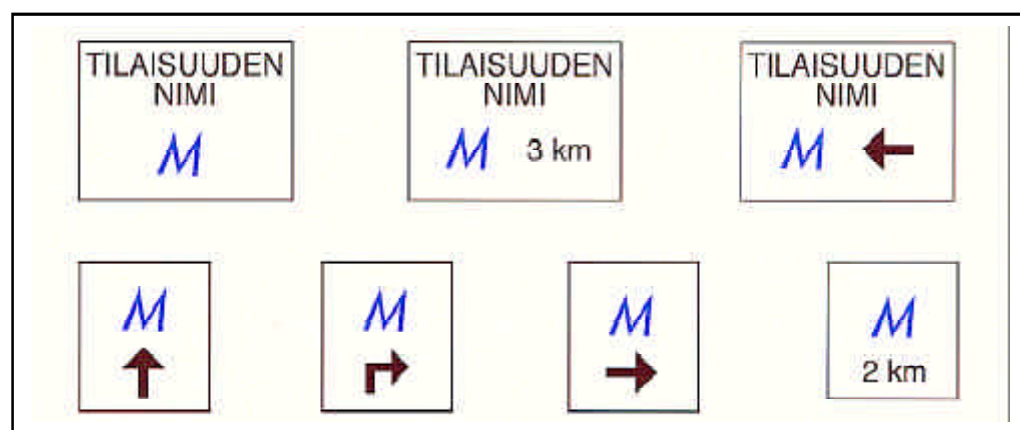
Yleisötilaisuuksien viitoitukseen käytettävien merkkien tarkoitus ei ole mainostaa itse tapahtumaa. Niitä käytetään vain siinä laajuudessa kuin on tarpeen liikenteen ohjaamiseen oikeaan kohteeseen. Viitoituksen laajuus määräytyy tilaisuuden arvioidun kävijämäärän ja sijaintipaikan sekä yleisten teiden viitoituksen mukaan. Tilapäisen viitoituksen tulee olla jatkuva aloituskohdasta kohteeseen saakka.

Paikkakunnan keskustassa pidettävään tilaisuuteen opastetaan paikkakunnan nimellä ja yleisötilaisuuden viitoitus alkaa liikenteen ohjauksen kannalta tarvittavilta etäisyydeltä, yleensä kuitenkin ennen ensimmäistä sisään tuloliittymää.

Laajimmillaan yleisötilaisuuden viitoitus on silloin, kun on tarve ohjata liikennettä tiettyä reittiä kohteeseen. Yleensä pyritään ohjaamaan tilaisuuden liikenne ohikulkuteiden kautta keskusta-alueiden ohitse.

Pääasiassa paikalliselle väestölle tarkoitettu tilaisuus voidaan osoittaa kohteeseen johtavasta liittymästä, jos tilaisuuden pitopaikka ei ole tieltä havaittavissa.

Yleisötilaisuuksien viitoitukseen tarkoitetut merkit ovat tilapäisiä. Merkit voidaan

Kuva 38. Yleisötilaisuuksien viitoituksessa käytettävät merkit.

pystyttää vuorokautta ennen tilaisuuden alkua ja merkit on poistettava vuorokauden kuluessa tilaisuuden päättymisestä.

Viitoituksen aloittavassa merkissä käytetään tilaisuuden tunnusta ja nimeä. Jatko-opastuksen merkeissä yleensä nuolikuviota ja tilaisuuden tunnusta. Tarvittaessa voidaan ilmoittaa myös etäisyys kohteeseen.

Merkkien pohjaväri on valkoinen. Tekstin väri on musta. Tunnuksena voi olla liikemerkki tai kirjainyhdistelmä. Tunnus voi olla värillinen.

Yleisötilaisuutta koskeviin ilmoituksiin ja mainoksiin sovelletaan luonnonsuojeluasetuksen 16 §. Ne saa asettaa paikalleen aikaisintaan kuukausi ennen asianomaista tilaisuutta, ja ne on poistettava viikon kuluessa siitä, kun tilaisuus on pidetty. Niissä voidaan ilmoittaa tilaisuuden pitopaikka. Muita opastavia elementtejä kuten etäisyyslukemia ja nuolikuviota niissä ei saa käyttää.

9.2 Tilapäinen myynti

Tiehallinto voi myöntää lupia tilapäisen myyntipaikan (esim. mansikan myynti) opastamiseen. Tällöin sopimukseen liitettävän opastemallin mukaiset opasteet voidaan asettaa myyntipaikan liittymään ja lisäksi on mahdollista käyttää etumerkkejä, jossa kerrotaan tuotteen kuvan lisäksi myös etäisyys myyntipaikalle.

Kuva 39. Mansikkamyyntipaikan opastus. Tilapäisillä opasteilla saa opastaa vain siltä suunnalta kuin alue on muutoinkin opastettu.

9.3 Vaalimainonta

9.3.1 Ohjeet vaalimainosten sijoittamisesta yleisten teiden varsille

Tiehallinnon keskushallinto julkaisi tarkistetut vaalimainontaa koskevat ohjeet 13.9.1996. Ohjeen mukaan tiepiiriin tulee alueellaan valvoa ohjeiden noudattamista sekä poistaa vaalimainos yleisen tien varresta, jos se aiheuttaa välitöntä vaaraa liikenteelle tai kohtuutonta haittaa tien kunnossapidolle.

Yleisen tien varresta poistettu vaalimainos tulee varastoida siten, että mainoksen omistaja voi sen sieltä halutessaan noutaa. Ohjeiden vastaisesti pystytetyn vaalimainoksen poistamisesta ei kuitenkaan tarvitse tehdä ilmoitusta mainoksen omistajalle. Tiehallinto ilmoittaa kuitenkin mahdollisuuksien mukaan ennen mainosten poistamista tulevasta toimenpiteestä mainoksen pystyttäjälle tai ehdokkaalle. Vaalimainosten sijoittamiseen asemakaava-alueilla tulee hankkia rakennusvalvontaviranomaisen lupa (kts. kohta 9.3.2 ohjeet kuntien vaalimainonnasta).

1. Yleistä

Vaaleja koskevalla ulkomainoksella on tärkeä merkitys vaalityössä. Tienvarsimainonnassa on sille lainsäädännöllä annettu erityisasema. Luonnonsuojeluasetuksen mukaan vaaleja koskevat ilmoitukset saa asettaa paikalleen aikaisintaan kuukautta ennen asianomaista tilaisuutta, ja ne on poistettava viimeistään viikon kuluttua siitä, kun tilaisuus on pidetty.

Seuraavassa annetaan tarkemmat ohjeet vaalimainosten sijoituspaikan valinnasta ja mainosten muodosta, väristä ja koosta.

2. Sijoituspaikan valinta

Vaalimainokset tulee sijoittaa yleisten teiden varrelle siten, ettei niistä ole haittaa tienpidolle tai liikenneturvallisuudelle. Moottori- ja moottoriliikenneteiden varteen vaalimainoksia ei saa sijoittaa. On suositeltavaa, että vaalimainonta yleisten teiden osalta rajoitettaisiin taajamiin ja niiden välittömään läheisyyteen. Sopivia sijoituspaikkoja ovat esimerkiksi kevyen liikenteen teiden varret ja tieosuudet, joilla ei ole liittymiä.

Liittymien kohdalla vaalimainoksia ei saa sijoittaa näkemäalueelle siten, että niistä muodostuu liikenneturvallisuuden kannalta haitallisia näkemäesteitä. Liittymän näkemäalue määräytyy luvun 2.4 mukaisesti. Vaalimainosten sijoittamisen yhteydessä voidaan ohjenopeutena käyttää tien nopeusrajoitusarvoa.

Tien varrella olevien liikennemerkkien ja muiden liikenteen ohjauslaitteiden näkyminen on ensiarvoisen tärkeää tienkäyttäjien turvallisuuden mukavuuden kannalta. Tämän vuoksi vaalimainoksia ei saa sijoittaa siten, että ne peittävät tällaisia laitteita tai merkittävästi haittaavat niiden havaitsemista. Vaalimainoksia ei saa sijoittaa 30 metriä lähemmäksi liikennemerkkiä sen etupuolelle eikä 50 metriä lähemmäksi, jos tien nopeusrajoitus on vähintään 80 km/h.

Tien poikkisuunnassa tulee vaalimainokset sijoittaa siten, että mainoksen tienpuoleinen reuna on vähintään 1 metrin etäisyydellä pientareen ulkoreunasta. Näin mainoksista ei ole haittaa tien kunnossapidolle ja ne ovat myös paremmin suojassa talviajan lumenaurauksen aiheuttamilta vaurioilta.

Mainoksia ei saa sijoittaa ajoratojen välisille erotuskaistoille eikä liikennekorokkeisiin, koska ne tuolloin merkittävästi haittaavat tien kunnossapitoa ja niiden rikkoutumisvaara on suuri. Tienpitäjä ei vastaa vaalimainoksille tienpidosta mahdollisesti aiheutuvista vaurioista.

3. Mainosten kiinnittäminen tiehen kuuluviin laitteisiin

Vaalimainoksia saa kiinnittää valaisinpylväisiin sekä linja-autopysäkkien sadekatoksiin, jos mainos ei vaaranna liikenneturvallisuutta eikä haittaa tienpitoa. Mainoksen kiinnittäminen ei myöskään saa vaurioittaa kyseistä laitetta eikä haitata sen kunnossapitoa.

Mainoksia ei saa sijoittaa liikennemerkkeihin ja muihin liikenteen ohjauslaitteisiin eikä niiden kannattajiin. Sillankaiteeseen saa kiinnittää mainoksen vain sillä edellytyksellä, ettei mainos näy sillan alitse kulkevalle tielle.

4. Vaalimainosten koko ja väri

Tiehallinnon omistuksessa oleviin laitteisiin kiinnitettävä mainos ei saa kooltaan ylittää kansainvälistä julistekokoa, joka on 80x120 cm. Maisemaseikoista ja liikenneturvallisuussyistä johtuen näissä mainoksissa ei saa käyttää heijastavia kalvoja eikä loistevärejä. On suositeltavaa, että näitä periaatteita noudatetaan myös niissä vaalimainoksissa, joita ei kiinnitetä Tiehallinnon omistuksessa oleviin laitteisiin.

Vaalimainokset eivät saa tien varrella olla muodoltaan, väriltään tai muutoin sellaisia, että ne saatetaan käsittää liikenne- tai tiemerkiksi.

Kuva 40. Esimerkki "suurtaulun" käytöstä vaalimainonnassa.

5. Ohjeiden vastaisten vaalimainosten poistaminen

Tiepiirin tulee alueellaan valvoa ohjeiden noudattamista sekä poistaa vaalimainos yleisen tien varresta, jos se aiheuttaa välitöntä vaaraa liikenteelle tai kohtuutonta haittaa tien kunnossapidolle. Tällaisia tapauksia ovat:

- Mainos on sijoitettu moottori- tai moottoriliikennetien varteen.
- Mainos on sijoitettu ajoradalle, pientareelle, liikennekorokkeelle, ajoratojen välissä olevalle keskikaistalle tai ajoradan yläpuolelle.
- Mainos on kiinnitetty liikennemerkkiin tai muuhun liikenteen ohjauslaitteeseen tai sellaisen kannattajaan.
- Mainos on sijoitettu siten, että se tulosuunnassa peittää liikennemerkkin.
- Mainos on sijoitettu liittymän näkemäalueelle siten, että se rajoittaa kohtuuttomasti näkemää pää- tai sivutien suuntaan.

6. Vaalimainontaa käsittelevä lainsäädäntö

Seuraavassa on esitetty ne lainsäädännön kohdat, joiden määräykset koskevat myös vaalimainontaan yleisten teiden varsilla:

- Luonnonsuojelulaki 36 § ja luonnonsuojeluasetus 16 §
- Laki yleisistä teistä 41, 45, 53, 60 ja 101 §
- Tieliikennelaki 56 §
- Liikenneministeriön päätös liikenteen ohjauslaitteista 4 §.

9.3.2 Kuntien ohjeet vaalimainonnasta

Suomen Kuntaliitto on suosittanut vaalien ulkomainonnan aloittamista niillä alueilla, jotka ovat kunnan hallinnassa ja määräämisvallassa (esim. torit ja kadut), viikkoa ennen ennakoäänestyksen aloittamista.

Kunnilla ei ole lakisääteisiä velvollisuuksia vaalimainonnan järjestämisessä. Kunnallinen vaalimainontakäytäntö on perustunut kuntien keskusjärjestöjen suositukseen ja sitä on noudatettu 1970-luvulta lähtien. Vaalimainokselle varattavan tilan koko kehikossa on ollut 80x120 cm. Perusteena suositukselle on aikanaan ollut vaalimainonnan yhdenmukaistamisen tarve, kaupunki- ja maisemakuvalliset sekä liikenneturvallisuus syyt sekä ympäristön siisteys. Kunnallisesta vaalimainonnasta on muodostunut perinne, jolla on katsottu olevan edelleen tiedotusarvoa. Kansalaiset ovat tottuneet, että vaalien yhteydessä käytetään tällaista mainontaa. Kunnalliseen vaalimainontaan liittyvät laillisuus- kysymykset koskevat yleensä yhdenvertaisuusperiaatteen noudattamista eli tasapuolisuutta mainospaikkojen jaossa.

Ulkomainospaikkojen sijoituksessa on otettava huomioon vaalilain säännökset, jotka edellyttävät, että vaalimainoksia ei sijoiteta ennakoäänestys- tai äänestyspaikalle ja niiden läheisyyteen niin, että niiden voidaan katsoa vaikuttavan äänestäjien vaalivapauteen. Lähtökohtana on pidetty sitä, etteivät vaalimainokset näy vaalihuoneistoon taikka sen sisäänkäyntiin.

10 Sidosryhmien odotukset ja kehittämistoimenpiteet

Seuraavassa on esitetty sidosryhmien tienvarsimainonnan kehittämistyölle ilmoittamat odotukset.

Lupamenettely

- Yksinkertaisempi lupamenettely.
- Tiehallinnolle ja kunnille enemmän päätöksentekovastuuta.
- Viranomaisilla vastuu tiedottaa mainosten luvanvaraisuudesta.
- Paikalliset olosuhteet otettava huomioon lupia harkittaessa.

Lainsäädäntö:

- Lainsäädäntöä kevennettävä, selkeytettävä ja keskitettävä yhteen lakiin.
- Luonnonsuojelulakia muutettava siten, että matkailulliset ja liikenteelliset syyt voitaisiin ottaa huomioon mainonnan poikkeuslupia myönnettäessä.

Mainosten sijoittelu

- Nykyiset mainosten sijoittamisperiaatteet ovat liian rajoittavia.
- Kuntien saatava enemmän päätäntävaltaa mainosten sijoittamisessa alueilleen.
- Tulisi määrätä toimintalinjat erikseen taajama-alueille ja taajaman ulkopuolisille alueille.
- Tien yläpuolisten banderollien sallimiselle saatava enemmän paikallista päätäntävaltaa.
- Yksi mainonnan tehostamiskeino olisi mainonnan keskittäminen pysähdys- ja levähdysalueille.

Mainoksen ulkoasu ja sisältö

- Ohjeiden tulisi olla enemmän suositustyyppisiä, ei liian tiukkoja.
- Periaatteet saatava kaikkien osapuolten tietoon.
- Liikennemerkkien tietosisällön lisääminen ja sijoittamiskynnyksen mataltaminen voisi olla yksi keino tehostaa ja selkeyttää tienvarsimainontaa.
- Voitaisiin ottaa käyttöön uuden väriset mainosopasteliikennemerkkit.
- Kuntien pysyviin mainostauluihin tulisi suhtautua myönteisemmin.

Poistamismenettely

- Luvattomien mainosten valvonta- ja poistamismenettelyä yksinkertaistettava.
- Poliisin ja Tiehallinnon valtuuksia tulisi lisätä.

Tutkimustarpeita

- Tienvarsimainosten ja ympäristötaideteosten vaikutukset liikenneturvallisuuteen tulisi tutkia uudelleen ja niitä tulisi vertailla keskenään.
- Mainonnan sallimista melusteissa tulisi tutkia.

Viranomaisten toimivaltasuhteet, valvonta ja seuranta

- Selkeytettävä toimivaltasuhteita.
- Olisi oltava vain yksi valvontaviranomainen (Tiehallinto, kunta tai ympäristöhallinto).

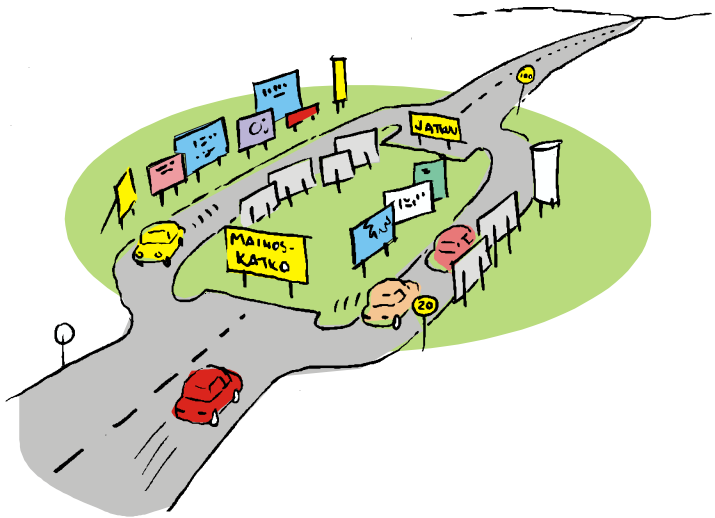
Mainonnan yleissuunnittelu

- Kytkevä yhteisen mainonnan ja maankäytön suunnitteluprosessit.
- Sidosryhmiä kuultava riittävästi.

Helsingin kaupungin alueella on laadittu kiinteistöille mainonnan yleissuunnitelmia, joissa on määritelty koko kiinteistön mainonnan periaatteet. Näin on saatu selkeytettyä ja nopeutettua yksittäisen luvan hakumenettelyä. Tienvarsimainonnan osalta voitaisiin soveltaa saman tapaista periaatetta. Tällöin alueellinen ympäristökeskus ja tiepiiri määrittelisivät yhdessä esimerkiksi pääteiden yhteysväleille tai koko tiepiiriin päätiestön kattavan mainonnan yleissuunnitelman. Yleissuunnitelmassa esitettäisiin kohdat, joilla mainontaa voitaisiin tietyin ehdoin sallia. Suunnitelman liittyvä nykytilan inventointi kannattaisi siirtää hallintajärjestelmään, jonka kautta tienvarsimainosten sijainnin ja lupatilanteen analysointi sekä ylläpito helpottuisivat.

Muut

- Harvaan asuttujen alueiden yrittäjillä oltava mahdollisuus mainostaa toimintaansa.
- Täsmennettävä mahdollisuuksia mainostaa muillakin kuin kaupunkikeskusten bussipysäkeillä.

Kuva 41. Mainoskatko.

11 Kirjallisuutta

- Dagmar näkemyksiä -sarja, www.dagmar.fi/n9html
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta.
HE 135/1964
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta ja yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta.
HE 33/1990.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi.
HE 79/1996
- Luoma Juha 1984. Vähentääkö tienvarsimainos liikenneturvallisuutta. Artikkelii Liikenne lehden numerossa 2/84.
- LVM:n ohje yleisten teiden näkemäalueista. 1.2. 2002
- LVM:n tiedote 18.1.2001 "Hallitus hyväksyi uuden liikenneturvallisuusvision"
- LVM:n tiedote 9.11.2000 "Uusi liikenneturvallisuussuunnitelma, enemmän liikennevalvontaa, pidempiä ajokieltoja".
- Statens vegvesen 1995. Reklame og trafikkfare, Behandling av reklame langs offentlig veg etter vegloven §33-"Reklameparagrafen"
- Suomen Gallup Media Oy 2001. Mainonnan määrä Suomessa tutkimus.
- Suomen Kuntaliitto 1999. Suositus rakennusjärjestyksen malliksi.
- Tiehallinto 2001. Tasoliittymät
- Tiehallinto 2001. Tienkäyttäjän näkökulma viitoituksesta ja opastuksesta. Luonnos elokuu 2001.
- Tiehallitus 1992. Yleiset tiet kaava-alueilla
- Tielaitos 1996. Palvelukohteiden viitoitus. TIEL 2133876
- Tielaitos 2000. Levähdys- ja pysäköimisalueiden kehittäminen -toimintalinjat.
- TVH 1988. Huoltoasemat. Liikennetekninen suunnittelu ja liittymäluvan hakeminen. TVH 741855
- TVL 1975. Teiden suunnittelu
- Vägverket 1989. Skyltar&Plakat. Lagar och allmänna råd om uppsättning och placering av utomhusreklam.
- Lainsäädäntöä:
- Tielaki
 - Tieliikennelaki
 - Tieliikenneasetus
 - Luonnonsuojelulaki
 - Maankäyttö- ja rakennuslaki
 - Maankäyttö- ja rakennusasetus

Liitteet

ESIMERKKEJÄ TIENVARSIMAINONTAAN LIITTYVISTÄ KHO:N PÄÄTÖKSISTÄ

ESIMERKKI 1: Yrityksen läheisyydessä sijaitseva tienvarsimainos

Yrittäjä pystytti valtatie varteen viisi mainostaulua, joista yksi sijaitsi yrityksen läheisyydessä. Ympäristökeskus velvoitti yritystä poistamaan taulut. Yrityksen läheisyydessä olevan taulun osalta päätöksessä todettiin, että se sijaitsee yrityksen läheisyydessä ja sen pystyttäminen luonnonsuojelulain mukaan näin ollen on sallittua. Yleisistä teistä annetun lain 53 §:n mukaan tiealueelle ei kuitenkaan saa pystyttää esimerkiksi ulkomainosta ilman tienpitöviranomaisen lupaa.

Korkein hallinto-oikeus kumosi lääninoikeuden ja ympäristökeskuksen päätökset yrityksen lähellä sijaitsevan taulun osalta, mutta hylkäsi muilta osin yrittäjän valituksen. Perusteluina KHO totesi, että vaikka taulu sijaitsee rakennuksen läheisyydessä se sijaitsee kuitenkin tiealueella, eikä sille ole saatu yleisistä teistä annetun lain 41 §:n 4 momentissa (137/1995) tarkoitettua lupaa. Yleisistä teistä annetun lain 101 §:n mukaisista hallintopakkokeinoista päättää kuitenkin lääninhallitus, jossa asia on käsiteltävä uudelleen.

ESIMERKIT 2, 3 JA 4 : Liikenteen, matkailun tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeellinen mainos

Esimerkki 2

Alueellinen ympäristökeskus hylkäsi yhtiön hakemuksen luvan saamiseksi kahden mainostaulun sijoittamiseksi valtatie varrelle. Yhtiö vaati KHO:ssa ympäristökeskuksen päätöksen kumoamista ja hakemukseen suostumista.

Yhtiö oli hakenut lupaa kyläkauppa- ja kahvilayrityksen tunnetuksi tekemistä varten. Tiepiiri oli myöntänyt yhtiölle luvan tieliikenneasetuksen mukaisten opasteiden asettamisen valtatie varrelle. KHO:n perustelujen mukaan mainostauluja ei siten ole pidettävä liikenteen, matkailun tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeellisena. Tämän vuoksi *KHO katsoi, että ympäristökeskus oli toiminut oikein hylätessään yhtiön hakemuksen.*

Esimerkki 3

Ympäristölautakunta oli myöntänyt huoltoasemayrittäjälle luvan sijoittaa ulkomainostaulu kaupungin alueelle kantatie varteen. Tiepiirin valituksesta alueellinen ympäristökeskus kumosi lautakunnan päätöksen, koska liikenteen oh-

jaus kaupungin keskustaan tapahtuu asianmukaisin tienviitoin eikä mainosta voitu pitää myöskään matkailullisista syistä tarpeellisena. Lääninoikeus puolestaan kumosi yhtiön valituksen perusteella ympäristökeskuksen päätöksen. Tielaitos vaati KHO:ssa lääninoikeuden päätöksen kumoamista. Tielaitos perusteli valitustaan sillä, että kuntakeskuksissa sijaitsevien huoltoasemapalvelujen mainostaminen tienvarsimainoksina ei ole tienkäyttäjän kannalta tarpeellista, koska hän voi muutoinkin päätellä sieltä löytyvän huoltoasema- ja muita palveluja. Tarpeettomien mainostaulujen sijoittaminen tien varteen heikentää liikenne-merkkien, opastemerkkien ja muiden liikenteen ohjauslaitteiden havaittavuutta. *KHO kumosi lääninoikeuden päätöksen ja hylkäsi yhtiön hakemuksen mainostaulujen sijoittamiseksi kantatien varteen.*

Esimerkki 4

Alueellinen ympäristökeskus hylkäsi matkailukeskusyhtiön hakemuksen saada lupa sijoittaa mainostaulu valtatie varteen. Ympäristökeskuksen päätöksen perusteluissa todettiin, että mainostaulu sijoittuu liikenneturvallisuuden kannalta vaaralliseen paikkaan risteysalueelle, matkailukeskukseen on järjestetty opastus tiepiiriin myöntämin opastein ja että matkailukohteena keskus on yleisesti tunnettu ja helposti löydettävissä sijaitessaan näkyvällä paikalla valtatie varrella.

Lääninoikeus kumosi yhtiön valituksesta ympäristökeskuksen päätöksen ja palautti asian uudelleen käsiteltäväksi. Siltä osin kuin yhtiön valituksessa väitettiin, että koska mainos sijaitsee yhtiön liikerakennuksen läheisyydessä ei yhtiö ole velvollinen hakemaan mainostaulun sijoittamiselle lupaa, valitus hylättiin. Lääninoikeuden perustelujen mukaan matkailukeskus on alueellisesti niin merkittävä ja omaleimainen matkailukohde, että mainostaulun sijoittamista valtatie varrelle on pidettävä luonnonsuojelulain 36 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla matkailun kannalta tarpeellisena siitä huolimatta, että matkailukeskukseen opastetaan tieliikenneasetuksen mukaisilla opasteilla.

Korkein hallinto-oikeus kumosi lääninoikeuden päätöksen ja ympäristökeskuksen päätös, jolla yhtiön hakemus hylättiin, saatettiin voimaan. KHO totesi perusteluissaan, että matkailukeskukseen on tieliikenneasetuksen mukaiset opasteet eikä yhtiön hakemuksessa tarkoitettua mainostaulua ole pidettävä luonnonsuojelulain 36 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla liikenteen, matkailun tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeellisena.

ESIMERKKI 5: Tienvarsimainos, jonka tarkoituksena on opastaa tienkäyttäjää

Yhdistys pyysi alueelliselta ympäristökeskukselta lupaa pystyttää kaksi mainostaulua valtatie varteen. Taulujen tarkoituksena oli opastaa matkailuvaunujen kanssa liikkuvia yhdistyksen matkailuvaunualueelle. Ympäristökeskus myönsi määräaikaisen luvan, jonka päättymisajankohdan jälkeen opastus olisi hoidettava Tielaitoksen antamien palvelukohteiden viitoitusta koskevien ohjeiden mukaan.

Tielaitos vaati lääninoikeudelta ympäristökeskuksen päätöksen kumoamista, koska mainoskilvessä oli kysymys matkailuvaunualueelle opastamisesta eikä ympäristökeskuksella ole toimivaltaa päättää opastuksesta. Lääninoikeus hylkäsi valituksen, koska sen mukaan matkailuvaunualueesta ilmoittaminen oli liikenteen ja matkailun kannalta tarpeellista ja siten ympäristökeskus oli voinut myöntää poikkeuksen ulkomainoksen sijoittamiskiellosta.

Tielaitos vaati KHO:ssa ympäristökeskuksen ja lääninoikeuden päätöksen kumoamista. Tielaitoksen mukaan opastusmerkin ja mainostaulun asettamisen ei pitäisi olla toisilleen vaihtoehtoisia ratkaisuja. Jos Tielaitos ei ole myöntänyt lupaa opastamiseen, ei olisi sallittava myöskään sellaista ulkomainosta, jonka tarkoituksena on opastaa tienkäyttäjää. Lisäksi siltä osin kun taulussa oli erään yhtiön mainos, taulua ei voitu pitää liikenteen tai matkailun kannalta tarpeellisenä.

Korkein hallinto-oikeus kumosi lääninoikeuden ja ympäristökeskuksen päätökset ja hylkäsi yhdistyksen hakemuksen. Perusteluissaan KHO totesi, että ulkomainostaulun sisältö yhdistyksen matkailuajoneuvoalueen osalta täyttää luonnonsuojelulain 36§:n 4 momentin tarkoittamat edellytykset, koska mainosta voidaan pitää liikenteen ja matkailun kannalta tarpeellisenä. Siten yksinomaan sellaisen mainoksen sisältävän mainostaulun sijoittamiseen voidaan myöntää lupa. Sen sijaan taulun sisältämä yhtiön mainos ei ollut KHO:n mukaan luonnonsuojelulain 36 §:n 4 momentissa tarkoitetun syyn takia tarpeellinen. Tämän vuoksi ympäristökeskuksen olisi tullut hylätä tällaisen mainostaulun sijoittamista koskeva yhdistyksen hakemus ja lääninoikeuden kumota ympäristökeskuksen sanottu päätös.

ESIMERKKI 6: Tervetuloa –kylttirakennelman pystyttäminen

Kaupunki haki alueellisesta ympäristökeskuksesta lupaa neljän tervetuloa –kylttirakennelman pystyttämiseen kaupunkiin johtavien teiden varsille. Ympäristökeskus hylkäsi hakemuksen, koska ko. teiden varsilla oli kaupungin rajalla kaupungin nimellä ja vaakunalla varustetut kaupunginrajakilvet. Ympäristökeskuksen mukaan hakemuksen mukaisten rakennelmien viesteineen ei voitu katsoa tuottavan sellaista informaatiota, jota ei tieliikenneasetuksen mukaisilla merkeillä ja kilvillä ole tiellä liikkujien tietoon saatavissa. Ympäristökeskus katsoi ettei ulkomainos ole liikenteen, matkailun tai muun sellaisen syyn takia tarpeellinen. Lisäksi isokokoiset rakennelmat vähentäisivät tienkäyttäjien tarkkaavaisuutta liikenteessä ja näin ollen lisääisivät onnettomuusriskiä sekä vaarantaisivat liikenneturvallisuutta.

Korkein hallinto-oikeus kumosi ympäristökeskuksen päätöksen ja palautti sen ympäristökeskukselle uudelleen käsiteltäväksi. KHO katsoi taulujen olevan matkailun kannalta tarpeellisia ja että taulujen sijoittamislupa voidaan liittää myös niiden ulkonäköä koskevia ehtoja.

